

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΑΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

ὑπό κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Σ. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ

Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας

I. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Κρατικὴ δραστηριότης. Ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Βασιλικὴ Πρόνοια. Ἐκκλησία. Προϋποθέσεις ἰδρύσεως Ἰδρυμάτων Παιδικῆς Προνοίας καὶ βάσεις λειτουργίας αὐτῶν. Καθορισμὸς ἀναγκῶν κατὰ περιοχάς. Φορεῖς.

Ἐκ τοῦ κύκλου τῶν εἰδικωτέρων ἐνδείξεων δημιουργοῦνται ἀνάγκαι κοινωνικοῦ χαρακτήρος, ἡ κάλυψις τῶν ὁποίων ἐμπίπτει εἰς τὸν προγραμματισμὸν τῆς Ἐθνικῆς Πολιτικῆς Παιδικῆς Προνοίας.

Μέγα μέρος τοῦ ὡς ἄνω προγραμματισμοῦ καλύπτεται νῦν ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ προγραμμάτων Παιδικῆς Προνοίας τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, τὰ σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Τὸ πρόγραμμα τῆς κατ' οἶκον ἐνισχύσεως ἀπροστατεῦτων παιδῶν, δι' οὗ ἐνισχύονται 21.500 ἀπροστάτετοι Ἑλληνόπαιδες.

2) Τῶν Ἰδρυμάτων Παιδικῆς Προνοίας, ἤτοι τῶν 33 Ἐθνικῶν Ὁρφανοτροφείων καὶ τῶν 26 τῆς Ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἐπιχορηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, συνολικῆς δυνάμεως 7.000 ὀρφανῶν καὶ ἀπροστατεῦτων παιδῶν.

3) Τῶν 150 Παιδικῶν Σταθμῶν καὶ Νηπιοτροφείων, Ἐθνικῶν καὶ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, συνολικῆς δυνάμεως 8.000 νηπίων, μὲ προοπτικὴν ἀμέσου αὐξήσεως διὰ τῆς ἐπιτευχθείσης ἰδρύσεως κατὰ τὸ τρέχον ἔτος 36 εἰσέτι Ἐθνικῶν Ἀγροτικῶν Νηπιοτροφείων εἰς παραμεθόριους περιοχάς.

4) Τῶν 72 Ἀγροτικῶν Οἰκοκυρικῶν Σχολῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνατρέφονται 2.500 κορασίδες.

5) Τῶν Πρεβεντορίων, δυνάμεως 1.200 παιδιῶν.

6) Τῶν Παιδικῶν Ἐξοχῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποστέλλονται εἰς τὰς Κατασκηνώσεις 36.000 παιδιὰ.

7) Τῶν 2 Ἰδρυμάτων ἐργαζομένων νέων καὶ νεανίδων.

8) Τῶν 2 Ἰδρυμάτων τυφλῶν καὶ κωφαλάων μετὰ τῶν παραρτημάτων των.

9) Τῆς Προστασίας Μητρότητος καὶ Βρέφους, μὲ κυρίους φορεῖς τὰ Βρεφοκομεῖα καὶ τὸ Πατριωτικὸν Ἰδρυμα (Π.Ι.Κ.Τ.Α.), διὰ τοῦ ὁποίου λειτουργοῦν

γούιν 149 Συμβουλευτικά Κέντρα Μητρότητας καὶ Βρεφῶν καὶ Παιδικὰ Ἱατρεία, 12 Στοματολογικαὶ μονάδες, 23 Νηπιαγωγεία, 37 ἐστίαι σιτίσεως παιδῶν, 17 κινηταὶ μονάδες, 2 πρότυπα Παιδικὰ Νοσοκομεία, ἐν Κέντρον Περιθάλψεως Ἀνιάτων Παιδῶν, 2 Πρεβεντόρια κλπ. διὰ τῶν ὁποίων παρέχονται ὑπηρεσίαι καὶ προστασία εἰς 3.500 μητέρας καὶ 46.000 παιδιὰ.

Ἐκτὸς βεβαίως τῶν ἀνωτέρω προγραμμάτων εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ἀναπτύσσουσι ἀξιόλογον δρᾶσιν Ὁργανισμοὶ καὶ Ἰδρύματα ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, προσφέροντα πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Βεβαίως, ἡ κοινωνικὴ δραστηριότης τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὸ ἐπίπεδον, εἰς ὃ ἀσκεῖται εἰς οἰκονομικῶς περισσότερον ἀνεπτυγμέναις χώρας, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανώσεως. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν σημερινὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς χώρας, ἡ ὁποία γενικῶς θεωρεῖται ὡς εὑρισκόμενῃ «ἐν ἀναπτύξει» καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι πλοῦσια κοινωφελῆ ἰδρύματα ἐν Ἑλλάδι, ἀπώλεσαν μέγα μέρος τῆς περιουσίας των κατὰ τὸν τελευταῖον Παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν Κατοχήν.

Ὅπως ἰδιαίτερον ἐντύπωσιν προκαλεῖ ἡ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας Ἀμερικῆς ἑκτασίς καὶ ἀρτιότης τῆς παρεχομένης, ἄνευ κρατικῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως, προστασίας εἰς μειονεκτοῦντα γενικῶς ἄτομα καὶ ἰδιὰ παιδιὰ, τόσον παρὰ τῆ ἰδιᾶ ἢ θετῆς οἰκογενείας, ὅσον καὶ εἰς Ἰδρύματα. Οὕτω π.χ. τὸ Ἰδρυμα Κωφάλαων «Gallandet College» τῆς Washington, περιλαμβάνει Δημοτικὸν Σχολεῖον, Γυμνάσιον καὶ Παινεπιστήμιον.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία εἰς τὸ σημαντικὸν πράγματι ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ, χρήζει οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, τεχνικῆς βοήθειας καὶ συντονισμοῦ.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας πρέπει νὰ χαράσῃ τὰς γενικὰς καλύπτουσι ποικίλας πλευρὰς ἐπιστημονικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὄφειλε δὲ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ προγραμματίσῃ τὰς πολυμόρφους ταύτας ἐκδηλώσεις, νὰ παρακολουθήσῃ τὴν παρ' ὧν ἀνεξαρτήτως τῶν φορέων ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῶν προγραμμάτων, νὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς τὴν ὀργανώσιν καὶ λειτουργίαν καὶ νὰ διορθώσῃ τὰς τυχόν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ παρουσιαζόμενας παρεκκλίσεις.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτου εἶναι ἀνάγκη ὅπως τὸ Ὑπουργεῖον ἐμπλουτίσῃ τὰς ἐπιτελικὰς του ὑπηρεσίας μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν ἐδικῶν ἐπιστημόνων, ἀπηλλαγμένων διοικητικῶν φροντίδων καὶ εὐθυνῶν, οἱ ὅποιοι, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ταύτας, θὰ δυνηθοῦν νὰ συμβάλουν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ὀρθώτερον κατάρτισιν τοῦ κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τὴν καλυτέραν ἀπόδοσιν τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν.

Εἶναι ἀπολύτως ἐπίσης ἀναγκαῖον ὅπως καθορισθοῦν διὰ νόμου: (ἔχει καταρτισθῆ σχετικὸν νομοσχέδιον).

α) Αἱ προϋποθέσεις ἰδρύσεως ἰδρυμάτων ἢ ἀσκήσεως οἰασδήποτε ἐκδη-

λώσεως Κοινωνικής Προνοίας.

β. Ύφιστάμενοι βασικαί ἀρχαί καί κατευθύνσεις, πρὸς τὰς ὁποίας νὰ προσαρμοσθῆ ἡ λειτουργία των, καί

γ. Αἱ ἀνάγκαι τῶν καθ' ἕκαστον περιοχῶν τῆς χώρας εἰς Ἰδρύματα ἢ ἄλλας δραστηριότητας Κοινωνικῆς Προνοίας κατὰ κατηγορίας. Οὕτω, δὲν θὰ παρουσιάζεται τὸ φαινόμενον τῆς δημιουργίας Ἰδρυμάτων παρ' ἀκαταλλήλων προσώπων, χωρὶς προκαθορισμένον πρόγραμμα λειτουργίας καί χωρὶς οικονομικὰς προϋποθέσεις, ἢ εἰς περιοχάς, εἰς ἃς αἱ ἀνάγκαι καλύπτονται ἤδη ἐπαρκῶς, ἐνῶ εἰς ἄλλας ἐπικρατεῖ παντελῆς ἐγκατάλειψις, μὲ ἀδικαιολογήτους τελικῶς οικονομικὰς ἐπιπτώσεις εἰς βάρους τοῦ Κράτους καί ἀδικαιολογήτους ἐράνους, οἱ ὅποιοι προκαλοῦν δυσφορίαν τῆς Κοινωνίας.

Πρέπει ἡ Κοινωνία νὰ εἶναι ἐπαρκῶς κατατοπισμένη διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀνάγκης καί διὰ τὸ μέτρον καί τὴν ἀξίαν τῆς συμβολῆς της.

Ἰδιαιτέρως δέον νὰ ὑπογραμμισθῆ ἡ σοβαρὰ συμβολὴ εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην τῶν Βασιλικῶν Ἰδρυμάτων, διὰ τῶν ὁποίων αἱ Α.Α.Μ.Μ. οἱ Βασιλεῖς, ὑπέκρινον τὴν συστηματικὴν δραστηριότητα ἐκλεκτῆς μερίδος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς νεότητος.

Θεωρῶ πρὸς τούτοις ἐπιβεβλημένον νὰ παρατηρήσω σχετικῶς πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἰδρύματα τὰ ἑξῆς :

α. Ἡ Βασιλικὴ Πρόνοια καί τὸ Βασιλικὸν Ἐθνικὸν Ἰδρυμα ἀνέπτυξαν πρωτοβουλίας κυρίως πρὸς νέους τομεῖς, κοινωνικῆς δράσεως, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον καλύψει οὔτε τὸ Κράτος οὔτε ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, καί

β. Οἱ πόροι, οἱ ὅποιοι εἰδικῶς, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν τῶν ἐν λόγῳ ἰδρυμάτων ἐξησφαλίσθησαν, δὲν περιεκόπησαν ἀπὸ τὰς διὰ σκοποὺς Κοινωνικῆς Προνοίας διατιθεμένας πιστώσεις, ἀλλὰ τουναντίον προσετέθησαν εἰς αὐτάς. Χαρακτηριστικὸν ἐνταῦθα εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἐκ τῶν πόρων τῆς Βασιλικῆς Προνοίας διετέθησαν διὰ τὰ στεγαστικὰ προγράμματα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας 180.000.000 δραχμαί.

Ἐπίσης εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀρμοδιότητος ἐτέρων Ὑπουργείων, ἀναπτύσσονται Προγράμματα Κοινωνικῆς Προστασίας τῶν νέων, ὡς π.χ. τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας (μαθητικαὶ κατασκηνώσεις, μαθητικὴ πρόνοια, ἀτέλειαι, ὑποτροφίαι, Σχολικὴ Ὑγιεινὴ), Ἐργασίας (λέσχαι ἐργαζομένων νέων, οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα κλπ.), Δικαιοσύνης (προστασία ἀνηλίκων) κλπ.

Ἡ δὲ δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας μας οὐδόλως ὑστερεῖ εἰς κοινωνικὰ ἔργα προστασίας τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, χάρις εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἱεραρχῶν της ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῶν διδασμάτων τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, διὰ τῆς συμπαραστάσεως καί ἐνεργοῦ συμμετοχῆς αὐτῶν καί τοῦ ἱεροῦ κλήρου εἰς πᾶσαν ὑπὲρ τοῦ παιδιοῦ ἐκδήλωσιν, κρατικὴν, ἐκκλησιαστικὴν ἢ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα ἀναφέρονται οἱ ἐν Ἑλλάδι φορεῖς κλειστῆς Παιδικῆς Προνοίας, οἵτινες κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν ἐν ἔτει 1961 ἀπογραφῆν

ὑπό τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας εὐρέθησαν ἐν συνόλῳ 356.

Φορεῖς κλειστῆς Παιδικῆς Προνοίας

	ΟΛΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤ.		ΚΡΑΤΙΚΑ		Ν.Π.Δ.Δ.		Ν.Π.Ι.Δ.	
	Φορεῖς	Προστ.	Φορεῖς	Προστ.	Φορεῖς	Προστ.	Φορεῖς	Προστ.
Σύνολον	356	67.560	14	2.274	230	43.534	170	21.752
Ἀναρρωτήρια	14	1.183	1	36	8	884	5	263
Βρεφοκομεῖα	71	506	—	—	4	342	3	164
Ἐθν. Οἰκοτροφεία	9	880	—	—	9	880	—	—
Οἰκοτροφεία	31	1.882	1	40	6	329	24	1.453
Ὁρφανοτροφεία	64	5.294	—	—	29	2.602	35	2.692
Παιδ. Ἐξοχαί	149	47.069	—	—	120	37.132	29	9.937
Παιδ. Ἐξ. Ὑπ. Παιδ.	—	—	125	—	—	32.000	—	—
Παιδοπόλεις	7	1.733	—	—	—	—	7	1.733
Προστασίας Παρα- στρατημένων	6	938	4	913	2	25	—	—
Σχολαί (Ἄγροτ. Οἰκοκ. Τεχν.)	69	4.083	—	—	51	1.996	18	2.087

Φορεῖς κλειστῆς Παιδικῆς Προστασίας καθ' ἀρμοδιότητα

	Ἀριθμὸς	Ἀριθμὸς Παιδιῶν
Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας	201	38.242
» Γεωργίας	1	20
» Δικαιοσύνης	6	1.121
» Ἐθνικῆς Παιδείας	80	17.895
» Ἐσωτερικῶν	15	884
» Οἰκονομικῶν	—	—
Ἀρχιεπισκοπὴ	25	1.618
Βασιλικὴ Πρόνοια	10	2.094
Βασιλικὸν Ἐθνικὸν Ἴδρυμα	8	1.142
Διεθνεῖς Ὁργανώσεις	4	293
Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς	2	53
Χ.Α.Ν.	1	—
Χ.Ε.Ν.	3	146
	356	63.508

Εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν ἔσοχον δραστηριότητα, ἥτις μόλις ἀμυδρῶς δύναται ἐνταῦθα νὰ σκιαγραφηθῆ, τοῦτο τὸ σημαντικὸν δυνάμεθα νὰ ὑπογραμμίσωμεν, ὅτι ἐν τῇ προσπάθειά τῆς ἐδραιώσεως καὶ εἰς τὴν χώραν μας τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν ἀντιλήψεων, μιᾶς συντονισμένης ἐθνικῆς πολιτικῆς Παιδικῆς Προνοίας, ἐπετεύχθη ἡ ὑπαγωγή πλείστων ἐκ τῶν ὡς ἄνω προγραμμάτων εἰς ἐνιαίους κανόνας καὶ ἀρχάς, ἐξ ὧν πλέον ἀξιωμαθόμενοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι :

1. Ἡ καθολικότης τῆς ἐφαρμογῆς, 2. τὸ ἐνιαῖον τῶν κριτηρίων, 3. ἡ ἑξατομικεῖσις τῆς ἀσκήσεως τῆς Παιδικῆς Προνοίας κατὰ περίπτωσιν, 4. ἡ ἀσκήσις τῶν Προγραμμάτων Παιδικῆς Προνοίας παρ' εἰδικῶν ὑπαλλήλων, ἐκπαιδευθέντων πρὸς τοῦτο, 5. ἡ ἐφαρμογή συστήματος ἐνιαίας διοικητικῆς ὀργανώσεως τῶν φορέων ἐπὶ ἐπιστημονικῶν κατευθύνσεων, 6. ἡ καθιέρωσις προτιμήσεως βοήθειάς τῆς μητρὸς καὶ τοῦ παιδιοῦ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν παντὸς προγράμματος Κοινωνικῆς Προνοίας.

II. ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

*Ἐλλείψεις καὶ προσανατολισμοὶ κατ' ἔκτασιν καὶ περιεχόμενον Προγραμμάτων.
Ἀνθρώπινος παράγων.*

Ἐν τούτοις, παρὰ τὰς μέχρι σήμερον προσπάθειας καὶ τὴν ἀλματώδη πρόοδον τῶν τελευταίων ἐτῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι, πρὸ τῆς εὐρύτητος τοῦ προβλήματος τῆς Παιδικῆς Προνοίας, ἐφθάσαμεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἱκανοποιητικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀναγκῶν τῶν 2 1/2 ἑκατομμυρίων παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος.

Μέγα εἰσέτι μέρος Ἑλληνοπαίδων, διαφόρων κατηγοριῶν, παραμένει ἄνευ τῆς δεύσεως προστασίας. Παιδιῶν βιούντων ὑπὸ λῖαν δυσμενεῖς συνθήκας κατοικίας, παιδιῶν ὑποσιτιζομένων, παιδιῶν ἀφιεμένων εἰς τρυφεράν ἡλικίαν ἄνευ μητρικῆς ἐπιμελείας, λόγω τῆς ἐργασίας τῆς μητρὸς, ἢ ἄλλων κοινωνικῶν αἰτίων, παιδιῶν ἀναπήρων, ἀνιάτων ἢ μειονεκτούντων σωματικῶς ἢ πνευματικῶς, παιδιῶν, δι' ἅτινα δὲν παρέχονται ἀσφαλεῖς προϋποθέσεις σχολικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς παιδείας διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἱκανότητων τῶν καὶ τῆς εὐφυΐας τῶν.

Αἱ ἄνωτέρω ἐλλείψεις δημιουργοῦν τὴν ἀνάγκην τῆς διευρύνσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν σήμερον ἐφαρμοζομένων προγραμμάτων, ἅτινα δέον νὰ ἐνταχθοῦν διὰ παντὸς μέσου καὶ τρόπου εἰς μίαν συντονισμένην καὶ ἐνιαίαν ἐθνικὴν πολιτικὴν Παιδικῆς Προνοίας, πρὸς ἀποφυγὴν διασπορᾶς καὶ διαφυγῆς πολυτίμων δυνάμεων.

Εἰς ἅπαντας τοὺς τομεῖς αἱ προσπάθειαι δέον νὰ ἐνταθοῦν ἔτι περισσότερον, νὰ συστηματοποιηθοῦν, νὰ προγραμματισθοῦν.

Ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν στενῶν οἰκονομικῶν μας δυνατοτήτων, πρέπει νὰ κερδίζωμεν συστηματικῶς ἔδαφος διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν κοινωνικῶν αἰτίων τῆς δυστυχίας τῶν παιδιῶν.

Αἱ στατιστικαὶ ἐνδείξεις μας πρέπει νὰ παρουσιάζουν διαφορὰς ἀνοδικῆς πορείας.

Αύξησιν Συμβουλευτικῶν Σταθμῶν Μητρότητας καὶ Βρεφῶν ὡς καὶ τῶν Μαιευτικῶν Κλινικῶν, ἰδίᾳ ἀνὰ τὰς ἀγροτικὰς περιφέρειας, διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς βρεφικῆς θνησιμότητος. Ἐπέκτασιν τῶν προγραμμάτων οἰκογενειακῶν τοποθετήσεων παιδῶν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῶν Ἰδρυμάτων βρεφικῆς ἡλικίας. Ἐπέκτασιν τῶν προγραμμάτων διατροφῆς διὰ παιδιὰ ὑποσιτιζομένων περιοχῶν τῆς χώρας. Ἐπέκτασιν τῶν προγραμμάτων τῆς κατ' οἶκον προστασίας τῶν ἐστερημένων ἐπαρκoῦς οἰκογενειακῆς μερίμνης παιδιῶν. Αὐξησιν μετὰ ῥυθμὸν τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν, διὰ τὴν διημέρευσιν παιδιῶν ἰδίᾳ προσχολικῆς ἡλικίας, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας τῆς μητρός των. Ἐπέκτασιν τοῦ προγράμματος τῶν Παιδικῶν Ἐξοχῶν καὶ τῶν Πρεβεντορίων. Συστηματικὴν ἀνάπτυξιν προγραμμάτων προστασίας τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἑλληνικῆς νεότητος. Ἐντονωτέραν συμβολὴν εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀπαιδευσίας καὶ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν δι' ὅλους τοὺς νέους ἴσων προϋποθέσεων ἐκπαιδεύσεως, Σχολικῆς καὶ Ἐπαγγελματικῆς, προσηρμοσμένης πρὸς τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς εἰς ἓνα ἀλματωδῶς ἐξελισσόμενον κόσμον. Συστηματικωτέραν ὀργάνωσιν τῆς ψυχαγωγίας τῶν παιδιῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐφήβων, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως καταλλήλων μέσων (θεαμάτων, βιβλίων, ραδιοφώνου, ἑορτῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, ἀθλητισμοῦ, ὠργανωμένης ὁμαδικῆς ζωῆς), πρὸς ἐπίδιωξιν πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τῆς κατὰ τρόπον ἀβίαστον ἐπουλώσεως τυχόν ψυχικῶν τραυμάτων των καὶ ἀναπτέρωσος τοῦ ἠθικοῦ των. Πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν καὶ εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἐντατικώτερον διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὰ παιδιὰ χαράν, εὐτυχίαν, ζωηρότητα καὶ ἰσορροπημένην πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν συγκρότησιν. Ἐπέκτασιν καὶ συστηματικωτέραν ὀργάνωσιν τῶν Ἰδρυμάτων Προστασίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν σωματικῶς ἢ ψυχικῶς μειονεκτούντων, ὡς καὶ τῶν ἀπροσαρμόστων παιδῶν, ὥστε νὰ καλυφθοῦν ἀποκεντρωτικῶς αἱ ἀνάγκαι εἰς ὅλοκληρον τὴν χώραν. Ἰδιαιτέρως τονίζομεν τὴν ἀνάγκην τῆς μετὰ ταχυτέρου ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῶν μονάδων ψυχικῆς ὑγιεινῆς, πρὸς ἔγκαιρον ἀντιμετώπισιν τῶν ὄλων ἐξαναομένων καὶ εἰς τὴν χώραν μας ἀπροσαρμόστων ἀτόμων. Ἐντατικωτέραν ἐτι προσπάθειαν διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος, ἐν συντονισμῷ δράσεως μετὰ τῶν κοινωνικῶν φορέων, πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν κοινωνικῶν αἰτίων τοῦ ἐγκλήματος.

Εἶναι φανερόν, ὅτι διὰ τὴν ἐπὶ ἐπιστημονικῶν κατευθύνσεων ἀνάπτυξιν τῆς ἀνωτέρω Ἐθνικῆς Πολιτικῆς Παιδικῆς Προνοίας, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῶν φορέων ἀσκήσεως ταύτης, βασικωτάτην προϋπόθεσιν ἀποτελεῖ ἡ ὑπαρξίς ἐπαρκoῦς ἀριθμοῦ ἐκπαιδευμένων Κοινωνικῶν στελεχῶν, κοινωνικῶν λειτουργῶν, παιδαγωγῶν, βρεφοκόμων, στελεχῶν παιδικῶν ἐξοχῶν, διδασκάλων οἰκιακῆς οἰκονομίας, διδασκάλων τέχνης, ψυχαγωγῶν, ἐξειδικευμένων εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν ὑπηρεσιῶν Κοινωνικῆς Προνοίας ὀργάνων κλπ.

Εἰς τὰ λειτουργήματα τῆς Παιδικῆς Προνοίας σπουδαιότατον ρόλον παίζει ὁ ἀνθρώπινος παράγων, ἡ δὲ ἐξασφάλισις καταλλήλων στελεχῶν εἶναι πρωταρχικὸς ὅρος ἐπιτυχoῦς καὶ ἀποτελεσματικῆς δράσεως. Συνεπῶς, ἡ ἀνω-

τέρω έντατική προσπάθεια δέον άπαραιτήτως νά συνδυασθῆ πρὸς τὴν συστηματικὴν ἀνάπτυξιν προγραμμάτων ἐκπαιδύσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τῶν στελεχῶν Παιδικῆς Προνοίας, διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολῶν βασικῆς μορφώσεως κατὰ κλάδον, καὶ προτύπων ἰδρυμάτων διὰ πρακτικὰς ἐφαρμογὰς καὶ μελέτας νέων μεθόδων, ὡς καὶ διὰ τῆς ὀργανώσεως σεμιναρίων, συνεδρίων, διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ προγράμματος τῶν ὑποτροφιῶν κλπ.

Ἐν ὄψει τῆς ἀνάγκης τῆς συνεργασίας πάντων τῶν πολιτῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν γονέων, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὡς ἄνω Ἐθνικῆς Πολιτικῆς, τονίζομεν ἰδιαιτέρως τὴν ἀνάγκην τῆς πλέον συστηματικῆς ἀναπτύξεως τῆς διαφωτίσεως τῆς κοινῆς γνώμης, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν προληπτικῶν μέτρων ἐξασφαλίσεως τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ὑγείας τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἔγκαιρον ἐξουδετέρωσιν τῶν κοινωνικῶν αἰτίων τῆς δυστυχίας των.

Ὁ ἀνθρώπινος παράγων, τοῦ ὁποῦ λίαν σοβαρὰ διαμόρφωσις ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κατάλληλον ἐπεξεργασίαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ, θὰ πρέπει νά εἶναι πνευματικῶς, ψυχικῶς καὶ σωματικῶς προπαρασκευασμένος, διὰ νά δύναται νά ἀντιμετωπίσῃ, ὡς ἄτομον, ὡς οἰκογένεια καὶ ὡς κοινωνία, τὰς οἰκονομικὰς ἀντιξοότητας τῆς ζωῆς καὶ τὰς κοινωνικὰς δυσχερείας καὶ νά προλάβῃ τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἐξαθλίωσιν. Ἐξ ἄλλου, ὁ εἰς πείναν περιελθὼν, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀτομικῆς, κατὰ τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, ὑποχρεώσεως τοῦ εὐήμεροῦντος πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐνδεοῦς, δικαιοῦται νά ζητήσῃ τὸ ὑπὸ τῆς κοινωνίας εἰς αὐτὸν ὀφειλόμενον. Διότι καὶ οὗτος ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐνιαίου κοινωνικοῦ συνόλου, τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς συντηρήσεως τῶν πτωχοτέρων μελῶν του, ὀφείλει νά ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὕπαρξιν. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἀστική τάξις παρομοιάζεται μὲ ομάδα ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νά βαδίσουν συντεταγμένοι εἰς σῶμα καὶ μὲ ὠρισμένον χρόνον καὶ ὡς ἐκ τούτου δέον νά προσαρμόσουν τὰ βήματά των πρὸς τὴν ἀντοχὴν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κατέχει τὴν μικροτέραν ἰκανότητα βηματισμοῦ (Παν. Κανελλοπούλου: Ὁ ἀνθρωπος καὶ αἱ οἰκονομικαὶ ἀντιθέσεις, σελ. 49,205).

Συνεπῶς ἔχουν συμφέρον νά βοηθήσουν τὸν ἀδύνατον ἵνα καταστῆ ἱκανὸς νά παρακολουθήσῃ τοὺς λοιποὺς. Ἡ δὲ Κοινωνία καὶ τὸ Κράτος εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πρέπει νά ἔχουν τὴν κατάλληλον ὀργάνωσιν, ὥστε νά δύνανται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νά βοηθήσουν τὸν ἄνθρωπον, νά ἀντιμετωπίσῃ μὲ ἀξιοπρέπειαν τὴν περίοδον τῆς ἀνάγκης καὶ νά καταστῆ αὐτοδύναμον καὶ παραγωγικὸν μέλος τῆς Κοινωνίας. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νά ἔχῃ λόγους νά ὑπομονεύῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων ἀτόμων καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ ὀργανωμένου κοινωνικοῦ συνόλου. Οὔτε νά ἐπιβουλεύεται τοὺς ἐλευθέρους θεσμοὺς καὶ νά ἀπειλῇ μὲ καταστροφὴν καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἰδανικά των.

Εἶναι ἔθνικῶς καὶ κοινωνικῶς σκόπιμον ὅπως εἰς πᾶσαν ἐκδήλωσιν κοινωνικοῦ χαρακτήρος, δίδεται προτίμησις καὶ ἀπόλυτος προτεραιότης εἰς τὸ παιδί.

Πᾶσαι δὲ αἱ δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, οἰκογένεια καὶ γονεῖς, παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκοντες, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἐκπρόσωποι τοῦ Τύπου, τῶν Θεα-

μάτων και τῆς Τέχνης, πρέπει νὰ συμβάλουν εἰλικρινῶς εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς δημιουργίας δυνατοτήτων στοργῆς καὶ φροντίδος δι' ἅπαντα τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξασφαλίσεως καταλλήλων προϋποθέσεων διαπαιδαγωγήσεως καὶ ἀνατροφῆς καὶ σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐν γένει ἀναπτύξεως τοῦ αὐριανοῦ Ἑλληνοῦ πολίτου.

Πρέπει νὰ συντελέσουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν εὐεργετικῆς ἀτμοσφαιρας διὰ τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τοῦ παιδιοῦ, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὰ βασικώτερα τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ προστασία καὶ ἡ τήρησις τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν τοῦ παιδιοῦ ἀποτελοῦν τὴν θετικώτεραν προϋπόθεσιν τῆς δημιουργίας πολιτῶν, ἀξίων τῶν ἔθνικῶν καὶ πνευματικῶν μας παραδόσεων καὶ ἰκανῶν νὰ διεκδικήσουν τὴν θέσιν, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὴν Πατρίδα μας, μέσα εἰς τὴν παγκόσμιον κοινωνίαν. Διότι ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ὑλικὴ ἰσχύς θὰ ἀποτελοῦν, πιθανώτατα, πάντοτε ἀποφασιστικὸν παράγοντα ἀναγνωρίσεως μιᾶς δικαίας συμμετοχῆς εἰς τὴν οικονομικὴν, κοινωνικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ζωὴν τῶν ἐν ἐλευθέρῳ συνεργασίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀνταγωνισμῷ διαβιούντων λαῶν τοῦ κόσμου.

Εἰδικώτερον εἰς τὴν χώραν μας, ἡ ὅποια μετὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, ἔχει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀποδυθῆ εἰς τὴν γιγαντιαίαν προσπάθειαν τῆς διευρύνσεως τῶν οικονομικῶν τῆς δυνατότητων, μὲ εὐόμιον προοπτικὴν ἰκανοποιητικῆς κατατάξεώς της, εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τῶν λίαν ἀνεπτυγμένων χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, εἶναι ἀναγκαία ἡ βαθεῖα μελέτη καὶ ἡ θαρραλέα ἀντιμετώπισις τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, καὶ δὴ πρωταρχικῶς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς συνθήκας ζωῆς τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ παιδιοῦ, καὶ ἡ ἔνταξις τῆς ἀναπτυσσομένης σήμερον συντονισμένης δραστηριότητος ὑπὲρ τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν ἀσκουμένην γενικώτεραν κοινωνικὴν καὶ οικονομικὴν πολιτικὴν.

Πιστεύομεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντιμετώπισις θὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν δυσμενῶν ἐπιπτώσεων ἐκ τῶν κοινωνικῶν αἰτίων τῶν καταστάσεων ἀνάγκης καὶ θὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν καλυτέραν ἀξιοποίησιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ Ἑθνους.

III. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἐπίπεδον Κοινωνικῶν Λειτουργῶν. Ἐκτασις καὶ προοπτικαὶ ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ. Σχολαὶ Κοινωνικῆς ἐργασίας. Ἐξειδίκευσις. Διαφώτισις Κοινωνίας.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν προγραμμάτων Κοινωνικῆς Προνοίας ἀπαιτεῖ συστηματικὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας καταβάλλεται προσπάθεια διερευνήσεως τῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἐνισχύσεως αὐτοῦ πρὸς ἐπίλυσίν των καὶ ἀξιοποιήσεως τῶν δυνατοτήτων του πρὸς αὐτόδυναμον ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς.

Εἰδικώτερον, ἡ κοινωνικὴ ἐργασία ἀπέδωσεν ἄριστα ἀποτελέσματα ἐν τῷ οἰκογενειακῷ χώρῳ, συντελέσασα ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχητὴν ἐκτέλε-

σιν τῶν προγραμμάτων Παιδικῆς Προνοίας καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν αὐτῶν ἐν ἀτμοσφαίρᾳ κατανοήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης.

Ἡ ἀνάγκη τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας ἤρχισε νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ δὴ μετὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ ὀργανώσιν τῶν Κέντρων Κοινωνικῆς Προνοίας. Ἡ ἐν γένει ἀποστολὴ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων καὶ τὸ κοινωνικὸν περιεχόμενον τῶν ἀρμοδιοτήτων, μὲ τὰς ὁποίας αὐτὰ ἐπεφορτίσθησαν, καθίστα ἀπολύτως ἀναγκαίαν τὴν θεμελίωσιν τῶν παντοειδῶν κοινωνικῶν περιπτώσεων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναγομένων εἰς τὰ προγράμματα παιδικῆς προστασίας, ἐπὶ τῶν βάθρων μιᾶς στοιχειώδους καὶ ἐμπειρικῆς κατ' ἀρχὰς καὶ συστηματικῆς καὶ εἰδικευμένης βραδύτερον κοινωνικῆς ἐρεῦνης.

Οὕτως, ἤρχισεν ὁ θεσμὸς, ὀργανούμενος ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὰς ὑφισταμένας καὶ ἀνακυπτούσας ἐκάστοτε δυσχερείας, ὀφειλομένας, ἄλλοτε εἰς προσωπικὰς φιλοδοξίας καὶ ἀντιθέσεις, καὶ ἄλλοτε εἰς γενικωτέρας φύσεως λόγους, κατῶρθωσε μὲ τὴν ἔνθεμον παρ' αὐτοῦ ὑποστήριξιν τοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ἀμέριστον βοήθειαν τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης, νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἀπαραίτητον κλίμα καὶ τὰς ἀναγκαίας προϋποθέσεις διὰ νὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν σημερινὴν καὶ τὴν αὐριανὴν του ἐξέλιξιν.

Κατόπιν τῶν προόδων, αἱ ὁποῖαι ἔκτοτε ἐπετελέσθησαν εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, αὕτη σήμερον μετέχει ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ἐπιστημονικῶν προγραμμάτων Κοινωνικῆς Προνοίας, μὲ θεμελιώδεις ἀρχὰς, τὴν μελέτην τοῦ ἀνθρώπου, τὴν βαθεῖαν διερεύνησιν τοῦ περιεχομένου τῶν προβλημάτων του, τὴν διαπίστωσιν τῶν διηνεκῶς ἐξελισσομένων ἀναγκῶν του καὶ τὴν ὑποβοήθησιν του διὰ τὴν κατὰ τὸν προσφορώτερον τρόπον αὐτενεργὸν καὶ αὐτοδύναμον ἀντιμετώπισίν των.

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ πράγματι τὸ τελειότερον δημιούργημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ πλανῆτου μας, ἐνῶ κατῶρθωσε καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, εἰς πλείστας περιπτώσεις, νὰ δαμάσῃ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ σύμπαντος νὰ διεισδύσῃ, δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη τῆς ἰδίας του προσωπικότητος τὴν φύσιν νὰ διερευνήσῃ καὶ ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως αὐτῆς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος μὲ ποῖαν τινα ἀκρίβειαν καὶ βεβαιότητα νὰ προσδιορίσῃ.

Ὁ διαρκῶς ἐξελισσόμενος πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος προοδευτικῶς ὑποτάσσει τὴν φύσιν καὶ ἀπομακρύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς φυσικὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, δημιουργεῖ συνεχῶς νέας ἀνάγκας, τῶν ὁποίων ἡ ἱκανοποίησις, ἐν πολλοῖς, ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν συμμετοχῆς εἰς τὸν πολιτισμένον βίον τοῦ σημερινοῦ κόσμου.

Ἄλλ' ὁ ρυθμὸς μὲ τὸν ὁποῖον αὐξάνουν τὰ μέσα καὶ αἱ δυνατότητες ἱκανοποιήσεως τῶν νέων ἀναγκῶν πολιτισμοῦ, δὲν φαίνεται ἱκανὸς νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ταχέαν, συνεπιεῖα τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, αὕξησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν, μεγαλύτερον ἢ μικρότερον μέρος τῶν ὁποίων παραμένει πάντοτε ἀνικανοποίητον.

Συνεπιεῖα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καὶ τῆς ταχύτητος τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς

εις τὴν γενικωτέραν τῆς ἔκφρασιν, δημιουργοῦνται εἰς τὸν ἄνθρωπον πλεῖστα προβλήματα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν τῇ βοήθειά τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνίας, δὲν ἀντιμετωπισθοῦν, καταθλίβουν τὴν ζωὴν του, τὸν παρασύρουν εἰς ἀντικοινωνικὰ σκέψεις, κάμπουν τὴν θέλησίν του καὶ ἄγουν εἰς θλιβεροὺς συλλογισμοὺς περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς ἀξίας τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, ὄχι διὰ τὴν ὑλικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνοδὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ προβλήματα ὅμως αὐτὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τὴν σημερινὴν πολυσύνθετον, ἀλλὰ καὶ ἐπείγουσαν συνήθως μορφήν των, δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλον νὰ ἐπισημανθοῦν καὶ νὰ διασαφηνισθοῦν ἀπολύτως, οὔτε ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐνδιαφερόμενον, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι εἶναι ἀρρήκτως συνυφασμένα με ὄλους τοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι συνθέτουν τὴν δυσκόλως ἐξιχνιάσιμον προσωπικότητά του.

Εἶναι ἀνάγκη συνεπῶς νὰ καταβληθῇ προσπάθεια νὰ μελετηθῇ βαθύτερον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ διείσδυσις εἰς τὰ προβλήματά του καὶ ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν καὶ νὰ βοηθηθῇ τελικῶς κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δυναθῇ με ἐμπιστοσύνην καὶ θάρρος ν' αὐτενεργήσῃ καὶ νὰ καταστῇ χρῆσιμον καὶ ἐνεργὸν μέλος τῆς Κοινωνίας, συντελεστής τῆς προόδου τῆς καὶ ὄχι ἀρνητῆς τῆς.

Πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ αὐτὸ πρόβλημα χρῆζει ἐκάστοτε εἰδικῆς ἀντιμετωπίσεως, ὄχι μόνον ἀναλόγως πρὸς τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν τοῦ συγκεκριμένου ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν θέσιν του ἐν τῷ περιβάλλοντι, ἐν ᾧ διαβιοῖ καὶ πρὸς τὴν ὅλην ἰδιομορφίαν τοῦ περιβάλλοντός του. Οὕτω, τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐγκατελελειμμένου, τοῦ ἀναπήρου, τοῦ καθυστερημένου, ἢ τοῦ ἔχοντος ὅπωςδῆποτε ἀνάγκην προστασίας παιδιοῦ, τοῦ ἐνήλικος ἀνιάτου, φυματικοῦ, λεπροῦ, ἀναπήρου, τυφλοῦ, κωφαλάλου κλπ. εἶναι διάφορα μεταξὺ των καὶ δὲν συμπίπτουν πρὸς τὰ προβλήματα τῶν ἀρχηγῶν ἢ ὑπευθύνων τῆς οἰκογενείας ἢ τῶν ἄλλων μελῶν αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται τὴν ἐπίδρασιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν, ὁ δὲ τρόπος τῆς ἀντιμετωπίσεώς των δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τυποποιηθῇ καὶ νὰ προσδιορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων.

Τὰ προβλήματα τῶν ἀστέγων ἢ τῶν διαβιούντων εἰς τρώγλας ἐξ ἄλλου ἐπηρεάζονται ἀποφασιστικῶς ἀπὸ τὴν σύνθεσιν τῆς οἰκογενείας. Εἰς μίαν οἰκογένειαν συνήθως περιλαμβάνονται γέροντες, βρέφη, ἀνήλικα παιδιά, ἀσθενεῖς ἢ ἄλλα βαρύτερον ἢ ἐλαφρότερον μειονεκτοῦντα ἄτομα, τὰ ὁποῖα δέον νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν παραλλήλως πρὸ τὴν οικονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας καὶ τὰς λοιπὰς προϋποθέσεις τοῦ νόμου, τόσον διὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαίωματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν θέσιν τοῦ διαμερισματος ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῶν συνθηκῶν, προσπελάσεως ἀνικάνων ἢ μειονεκτούντων ἀτόμων, ἐργασίας κλπ.

Οἱ Κοινωνικοὶ Λειτουργοὶ συνεπῶς δέον, ὄχι μόνον νὰ κέκτηνται τὴν ἀπαιτουμένην ἐπαγγελματικὴν κατάρτισιν, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ κοινωνικὴν προδιάθεσιν, ἀνθρωπιστικὴν ψυχὴν καὶ ἀγάπην, ἀνεξαρτήτως καθήκοντος, γενικῶς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ δυναθοῦν νὰ ἐπιδοθοῦν με τὴν

ἀπαιτουμένην ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἀνώτερον πράγματι ἔργον, τὸ ὑψηλὸν λειτούργημα, τοῦ ὁποῖου τὸ βαθύτερον νόημα περιλαμβάνεται μέσα εἰς τὸν ὄρον «κοινωνικὴ ἐργασία».

Καὶ ἤδη γεννῶνται τὰ ἑξῆς ἐρωτήματα :

α. Ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν μας, ἀπολύτως, συμφώνως τοῖς ἀνωτέρω, κατάλληλα ὄργανα διὰ τὴν ἀσκησιν τοῦ ἔργου τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ ἀπὸ ἀπόψεως ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως καὶ βαθυτέρας κατανοήσεως τοῦ ρόλου των ;

β. Ποῖαι δυνατότητες ὑπάρχουν διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ποιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν καὶ ποῖα προοπτικά ;

γ. Ὑπάρχει ἐπαρκὴς ἀριθμὸς εἰδικευμένων ὀργάνων, τὰ ὁποῖα νὰ δύνανται νὰ καλύψουν τὸν χῶρον τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας εἰς τὰ προγράμματα κοινωνικῆς προνοίας τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τῶν Δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου Ὄργανισμῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων καὶ ποῖα προοπτικὴ ὑπάρχει διὰ τὴν δημιουργίαν νέων στελεχῶν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν των εἰς νέα προγράμματα ;

δ. Ποῖα θὰ ἦτο ἡ ὀρθότερα τοποθέτησις τοῦ θέματος τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, πολυδύναμοι Κοινωνικοὶ Λειτουργοὶ ἢ εἰδικευμένοι κατὰ προγράμματα ;

ε. Ποῖα ἡ προοπτικὴ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ὑπηρεσιακὴν ἐξέλιξιν τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν καὶ ποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἡ σχέσις τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν καὶ τῶν Σχολῶν πρὸς τὸ Κράτος ;

στ. Ποῖα ἡ ἀντίληψις τῆς Κοινωνίας διὰ τὸ ἔργον τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν καὶ ποῖα ἡ γνώμη τῶν παραγόντων τῆς δημοσίας ζωῆς καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας (ὀργανισμῶν κοινῆς ὠφελείας καὶ ἐπιχειρήσεων), ὡς καὶ ποῖα μέτρα κρίνονται χρήσιμα καὶ ἐπιβεβλημένα διὰ τὴν διαφώτισιν πάντων τῶν ἀνωτέρω, ὡς πρὸς τὴν χρησιμότητα τοῦ θεσμοῦ διὰ τὸ γενικώτερον πάντων συμφέρον ;

Αἱ γνώμαι εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα διστανται σοβαρῶς, αἱ δὲ διατυπώμεναι κατωτέρω ἀπόψεις, ἐπιδέχονται βεβαίως περαιτέρω συζήτησιν, ἀπορρέουν ὅμως ἐκ τῆς κτηθείσης μέχρι σήμερον πείρας καὶ εἶναι προφανῶς χρήσιμοι διὰ τὴν προώθησιν τοῦ θέματος.

α. Οἱ Κοινωνικοὶ Λειτουργοί, οἱ ὁποῖοι σήμερον χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας, μετὰ τὸ στάδιον τῆς πειραματικῆς εἰς τὸν τόπον μας ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ, εὐρίσκονται εἰς ἐπίπεδον ἱκανοποιητικὸν καὶ προσφέρουν μεγίστην πράγματι ὑπηρεσίαν εἰς τὰ προγράμματα, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται καὶ λειτουργοῦν μετὰ τὴν συμμετοχὴν των. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ὄχι μόνον ἐκ τῆς ὠλοκληρωμένης ἐμφανίσεως τῶν ἀποτελεσμάτων, λόγῳ τῆς συμβολῆς τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς σοβαρότητος τοῦ κενοῦ τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ ἡ ἔλλειψις Κοινωνικοῦ Λειτουργοῦ, εἰς ὠρισμένα προγράμματα ἢ ὑπηρεσίας. Ἡ ἐπαφὴ τοῦ Κοινωνικοῦ Λειτουργοῦ μετὰ τὸ ἄτομον, τὴν οἰκογένειαν, τὴν ὁμάδα, ἢ τὴν κοινότητα, δημιουργεῖ καὶ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας ἐργασίας, ἐμφανῶς εὐνοϊκὰς προϋποθέσεις διὰ μίαν εἰλικρι-

νή συνεργασίαν, ἡ ὁποία διευκολύνει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κοινωνικῶν προγραμμάτων, μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν φιλικῆς διαθέσεως καὶ ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης.

Εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ Κοινωνικοὶ Λειτουργοὶ ἀντιμετώπισαν ἐχθρὴς διαθέσεις. Χρησιμοποιηθέντες ὡς προπομποὶ τῶν λοιπῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, κατώρθωσαν νὰ ἐπιλύσουν πολλὰ προβλήματα, τὰ ὁποία ἀπὸ μακροῦ ἐβασάνιζαν πτωχὰς καὶ δυστυχησάσασα οἰκογενείας. Ἐὰν εἷς τινὰς περιπτώσεις εὐρέθησαν πρὸ ὀργανωμένης διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐνὸς προγράμματος ἀντιδράσεως, ὑποκινηθείσης ἐξ ἄλλων λόγων, τὴν ὁποίαν δὲν κατώρθωσαν, οὐχὶ ἐξ ὑπαιτιότητός των εἰς ὠρισμένην περίστασιν, νὰ κάμψουν, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀδυναμία τοῦ θεσμοῦ.

Ἐπέδειξαν ὁμως εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν, αἱ ὁποῖαι μόνον μὲ μίαν ἀκλόνητον πίστιν καὶ βαθεῖαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ὠραῖον καὶ ὑψηλὸν λειτούργημα τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ, ὑπερβαίνουσαν τὰ ὅρια τοῦ ἀπλοῦ ὑπηρεσιακοῦ χρέους, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθοῦν.

Ἐὰν δὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτεθοῦν αἱ δυσχέρειαι, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζουν αἱ νέαι αὐταὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των εἰς τὴν ὑπαίθρον χώραν, ὑποχρεωμένοι ν' ἀντιπαλαίσουν μὲ τὰς προλήψεις τῶν καθυστερημένων χωρικῶν, μὲ τὰς ὀξύτητας πολλὰκις τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, μὲ τὴν δύσκολον ψυχρὸν πόνον πού δημιουργεῖ ἡ δυστυχία καὶ ὁ πόνος ἐξηθλιωμένων ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν, μὲ τὰ ἀτελέστατα ἢ ἀνύπαρκτα μέσα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν διάθεσιν των διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν δυσχεριῶν τοῦ χειμῶνος π.χ. εἰς ἀπομεμακρυσμένους καὶ διασπάρτους οἰκισμούς, ἀνευ συγκοινωνιακοῦ μέσου καὶ οἰασθῆποτε ἀνέσεως διαμονῆς, θὰ ἦτο ἄδικον νὰ μὴ ὁμολογηθῆ ὅτι ἔχουν βαθεῖαν συνείδησιν τῆς κοινωνικῆς των ἀποστολῆς, διαπνέονται ἀπὸ αἰσθήματα ἀνθρωπισμοῦ, ἐμπνέονται ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ συγκινοῦνται ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον πόνον.

Ἐὰν ὁμως ἐξετάσωμεν τὴν κατάρτισιν τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ τὸ ἐν γένει πνευματικὸν των ἐπίπεδον, ὅπως ἐμφανίζεται εἰς τὰ γραπτὰ τῶν διαγωνισμῶν διὰ τὴν πρόσληψιν των, ἢ εἰς τὰς ὑποβαλλομένας ἐκθέσεις αὐτῶν, διαπιστοῦμεν κατὰ λίαν σημαντικὸν ποσοστὸν μίαν ἀδυναμίαν, ἡ ὁποία χρήζει ἐπισταμένης μελέτης καὶ συστηματικῆς ἀντιμετωπίσεως, τόσο ἐντὸς τῶν Σχολῶν, ὅσον καὶ ἐκτὸς αὐτῶν, διὰ τῆς καλυτέρας ὀργανώσεως τῆς μετεκπαιδεύσεως των ἐντὸς τῶν ὑπηρεσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπηρετοῦν.

Διότι αἱ σημεριναὶ των ἐλλείψεις ἐπηρεάζουν ὅπωςδῆποτε τὴν ποιότητα τῆς ἐργασίας των, παρὰ τὴν φιλότιμον προσπάθειαν, τὴν ὁποίαν καταβάλλουν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δυσχερῶν πράγματι καθηκόντων των καὶ παρὰ τὴν ἐνημέρωσιν καὶ τὴν πείραν, τὴν ὁποίαν συνεχῶς ἀποκτοῦν, τόσο εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ὅσον καὶ εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διαφόρων προγραμμάτων Κοινωνικῆς Προνοίας.

β. Οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοί, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ὑστεροῦν κατὰ κύριον λόγον εἰς κλασσικὴν καὶ γενικὴν μόρφωσιν. Καὶ τοῦτο μὲν ἀνάγεται εἰς τὴν

εὐθύνην ἐτέρου Ὑπουργείου, τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, διὰ τὴν πληρεστέραν γυμνασιακὴν κατάρτισιν. Ἀλλὰ ἐὰν κατὰ τὰς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις εἰς τὰς Σχολὰς Κοινωνικῆς Προνοίας γίνεται αὐστηροτέρα κρίσις τῶν ὑποψηφίων, θὰ ἔχωμεν μίαν βελτίωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν νέων κοινωνικῶν λειτουργῶν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐντὸς τῶν Σχολῶν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ βελτιωθῆ, παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδικὴν εἰς τὰ θέματα τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας κατάρτισιν.

Ὡσαύτως ἡ τεχνικὴ κοινωνικὴ τῶν ἐκπαιδευσις καὶ ἡ θεωρητικὴ καὶ ἡ πρακτικὴ, θὰ πρέπει νὰ βελτιωθῆ. Διότι τὸ κυριώτερον ὄπλον τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, πλὴν τοῦ ἠθους τῶν, εἶναι ἡ ἐν γένει μὀρφωσις τῶν, ἡ μεγάλῃ τῶν πνευματικῆ ὑπεροχῇ ἔναντι τῶν ἀτόμων καὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἢ τῆς κοινότητος, πρὸς τὰ ὁποῖα θὰ ἀπευθύνουν συμβουλὰς, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ συζητήσουν διὰ νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὰ προβλήματά τῶν καὶ νὰ δημιουργήσουν ἀτμόσφαιραν ἐμπιστοσύνης, καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ζητήσουν, οὐχὶ σπανίως, θυσίας, ὑποχωρήσεις ἢ ἔντασιν προσπάθειας.

Ὡσαύτως, ἡ μὀρφωσις καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ θὰ παίξουν ἀποφασιστικὸν ρόλον κατὰ τὰς διαφόρους συνεργασίας καὶ ἐπαφάς του μὲ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Κοινωνίας καὶ ἀνωτέρους καὶ ἀνωτάτους κρατικούς λειτουργούς.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἄς ἐπιτραπῆ μία παρεμβολὴ προσωπικῆς γνώμης, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔργου τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ διὰ τὸ κῦρος τῶν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Συνοδεύσας κοινωνικὴν λειτουργὸν εἰς κατὰ περίπτωσιν κοινωνικὴν ἐργασίαν ἐπὶ ὑποθέσεων τυχαίως ὑπ' ἐμοῦ ἐπιλεγεισῶν, διεπίστωσα μὲ μεγάλῃ μου ἱκανοποίησιν ὅτι τόσοσιν ἡ σύζυγος ὅσον καὶ ὁ σύζυγος, οἱ ὁποῖοι μάλιστα εἰς μίαν περίπτωσιν εὐρίσκοντο εἰς τεταμένας μεταξύ τῶν σχέσεις, ἤκουον τὴν κοινωνικὴν λειτουργὸν μὲ τὸν ἴδιον σεβασμὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἠτένιζον τοὺς πατέρας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι, ὅπως καὶ ἐνταῦθα, οὐδεμίαν διάταξιν ἀμερικανικοῦ νόμου προστατεύει τὰς κοινωνικὰς λειτουργούς εἰς τὰς ἐπαφάς τῶν μὲ τὴν οἰκογένειαν ἢ τὰ ἄτομα, τὸ δὲ ἐν γένει κῦρος τῶν, ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποῖαν ἐμπνέουν καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῶν, βασίζεται εἰς τὴν μεγάλῃ τῶν μὀρφωσιν καὶ εἰς τὰς πράγματι μεγίστας ὑπηρεσίας τὰς ὁποῖας προσφέρουν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἔχοντας ἀνάγκην κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς συνδρομῆς.

Δὲν ἀμφισβητῶ ὅτι καὶ ὁ νεαρῶς ἡλικίας θεσμὸς τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὴν πατρίδα μας προχωρεῖ ταχέως εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν καὶ τὴν δικαίωσιν του καὶ ὅτι οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοὶ ἀρχίζουν νὰ ἐπιβάλλωνται κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν. Χρειαζέται ὁμως συστηματικὴ ἐργασία ἀκόμη διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ποῦ θὰ καταστήσῃ τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργούς τὸν ὠραιότερον καὶ χρησιμώτερον παράγοντα τῆς κοινωνικῆς μας δράσεως. Καὶ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἰς τέσσαρας παράγοντας περισσό-

τερον άποφασιστικούς δέον νά στραφῆ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ὡς ἀρμοδίου φορέως.

i. Τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐνίσχυσιν τῶν Σχολῶν Κοινωνικῆς Προνοίας διὰ νά δυνηθοῦν νά παραγάγουν τὸ τελειότερον ὑλικὸν κοινωνικῶν λειτουργῶν.

ii. Τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἡ ὁποία καὶ ἤδη ἐπιχειρεῖται

iii. Τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐπιμόρφωσίν των, ἡ ὁποία κατὰ τὸ δυνατόν καὶ σήμερον παρέχεται, καὶ

iv. Τὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν τῆς ὑπηρεσιακῆς των θέσεως.

γ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, αἱ ὁποῖαι σήμερον ἀσκοῦν τὸ ἐπάγγελμα, δὲν ὑπερβαίνει τὰς 300 ἐν συνόλῳ εἰς ὅλην τὴν χώραν. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι παντελῶς ἀνεπαρκῆς. Τὰ Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας χωλαίνουν εἰς τὸ θέμα τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας εἰς βαθμὸν ἀνησυχητικόν, δεδομένου ὅτι εἰς πολλὰ ἐξ αὐτῶν ὑπηρετεῖ μία μόνον κοινωνικὴ λειτουργὸς καὶ ἂν αὕτη ἀπουσιάσῃ, λόγῳ ἀδείας κανονικῆς ἢ ἀναρρωτικῆς τὸ Κέντρον παραμένει ἄνευ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ. Νὰ ληφθῆ δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας ἔχουν ἀνάγκην κοινωνικῆς ἐργασίας εἰς πλείονας τοῦ ἐνὸς τομεῖς τῆς ἀρμοδιότητός των, ἥτοι εἰς τὴν παιδικὴν προστασίαν, τὴν υἰοθεσίαν, εἰς τὰ θέματα τῆς στεγάζσεως ὅλων τῶν κατηγοριῶν (παλαιῶν προσφύγων, νέων προσφύγων καὶ λαϊκῆς κατοικίας), γεροντικῆς ἡλικίας, ἀναπήρων ἀνιάτων, τυφλῶν, κωφάλαλων, ἀποθεραπευθέντων λεπρῶν καὶ φυματικῶν, ἀπόρων γενικῶς κλπ. Τὰ ἰδρύματα Κοινωνικῆς Προνοίας, πλὴν τῶν ὑγειονομικῶν, στεροῦνται κοινωνικῶν λειτουργῶν, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων καὶ αἱ φυλακαὶ καὶ τὰ ἀναμορφωτικὰ ἰδρύματα ἢ στεροῦνται ἢ ἔχουν ἀνεπαρκῆ ἀριθμὸν. Τὸ Π.Ι.Κ.Π.Α. ἔχει ἐλάχιστον ἀριθμὸν κοινωνικῶν λειτουργῶν, σημειοῦται δὲ ἐνταῦθα ὅτι οὐδὲν παράρτημα αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν χώραν ἔχει ἔστω καὶ μίαν κοινωνικὴν λειτουργόν, ἐνῶ δὲν θὰ ἔπρεπε νά λειτουργῆ παράρτημα τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α. ἄνευ μιᾶς τοῦλάχιστον κοινωνικῆς λειτουργοῦ.

Ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὰ Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας ἰδίᾳ, θὰ βελτιώσῃ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ποιότητα τῆς ἐργασίας τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐργασθοῦν μὲ μεγαλυτέραν ἄνεσιν καὶ θὰ καλύψουν ὅλας τὰς σχετικὰς ἀνάγκας τῶν ἐν λόγω κέντρων, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν ἐν γένει ἀπόδοσιν πάντων τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκτελουμένων προγραμμάτων.

Ἐπίσης κοινωνικοὶ λειτουργοὶ θὰ ἔπρεπε νά τοποθετηθοῦν εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, εἰς ὅλους τοὺς Κοινωφελεῖς Ὄργανισμούς, εἰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς Δήμους, τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα κλπ.

Ἐὰν εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς Ὄργανισμούς ἀποφασισθῆ νά θεσπισθοῦν θέσεις κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ αἱ κοινωνικαὶ των ἐκδηλώσεις ἐμπλουτισθοῦν μὲ κοινωνικὴν ἐργασίαν, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τῶν Ὄργανισμῶν, ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀπαιτηθησομένων κοινωνικῶν λειτουργῶν θὰ ὑπερβῆ πιθανῶς τὰς 2.000.

Ἄλλ' ὅσον ἐπεκτείνεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λει-

τουργών, τόσων μεγαλύτερα προσοχή απαιτείται εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, εἰς τὴν παρακολούθησιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ ἔργου τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πορισμάτων τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὸ Διάταγμα «Περὶ ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν» προβλέπεται διάταξις διὰ τῆς ὁποίας παρέχεται ἡ δυνατότης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, ὡς νόμῳ ἀρμόδιον φορέα τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, νὰ ἐπιβοηθήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, εἰς εὐρύτερον κύκλον ὀργανισμῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, πέραν τῆς ἀρμοδιότητός του.

Ἡ προοπτικὴ διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, εἶναι χωρὶς καμμίαν ἀμφιβολίαν ἀρίστη. Διότι, ἀφ' οὗ σήμερον ὑπάρχουν περὶ τοὺς 300 κοινωνικοὶ λειτουργοί, καὶ αἱ ἀνάγκαι τῶν ὑπηρεσιῶν, ὀργανισμῶν κλπ. ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη ὑπερβαίνουν τοὺς 2.000, θέμα ἐπαγγελματικοῦ κορεσμοῦ δὲν ὑφίσταται. Ἐὰν δὲ περαιτέρω ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ 4 λειτουργοῦσαι σήμερον, Σχολαὶ Κοινωνικῆς Προνοίας, ἀποδίδουν 50 περίπου πτυχιούχους κοινωνικοὺς λειτουργοὺς ἐτησίως καὶ ὅτι ἡ ἐλαχίστη κατ' ἀρχάς, λόγῳ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας τοῦ θεσμοῦ, ἐξοδος ἐκ τῆς ὑπηρεσίας κοινωνικῶν λειτουργῶν, θὰ φθάσῃ τὸ 4 % ἐτησίως ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπηρετούντων, δὲν προβλέπεται, μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα, κάλυψις τῶν ὡς ἀνωτέρω ἀναγκῶν εἰς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς, πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο καὶ ἡμισείας περίπου γενεῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτουν ὠρισμένα συμπεράσματα καὶ προοπτικαὶ διὰ τὸ μέλλον τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν. Οὕτω :

i. Ἡ εἰσοδος εἰς τὰς Σχολὰς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ ἡ ἐπιλογή τῶν ὑποψηφίων κοινωνικῶν λειτουργῶν θὰ εἶναι περισσότερο ἀυστηρὰ καὶ ἐπιμελεμένη, διότι μεγαλύτερος καθ' ἕκαστον ἔτος ἀριθμὸς ὑποψηφίων θὰ παρουσιάζεται, δεδομένου ὅτι ἡ ἰκανότης ἀπορροφήσεως συνεχῶς θὰ αὐξάνῃ, ἔστω καὶ ἐὰν νέαι Σχολαὶ Κοινωνικῆς Προνοίας ἤθελον ἰδρυθῆ. Ἡ ζήτησις κοινωνικῶν λειτουργῶν, τῶν ὁποίων ἡ ποιοτικὴ στάθμη διαρκῶς θὰ βελτιοῦται καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς κοινωνίας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὀργανισμῶν προοδευτικῶς θὰ αὐξάνῃ, θὰ παρουσιάζῃ σταθερῶς πορείαν ἀνοδικήν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ διαψευσθοῦν αἱ προβλέψεις περὶ τῆς διαρκούς βελτιώσεως τοῦ ποιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, διότι ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσιν, τὸ ἦθος, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὴν πίστιν εἰς τὸν θεσμὸν καὶ τὸν αὐτοέλεγχον καὶ αὐτοκριτικὴν ἐπὶ τῶν πράξεων καὶ παραλείψεων ἑνὸς ἑκάστου κοινωνικοῦ λειτουργοῦ καὶ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα γενικῶς τῆς ἐργασίας τοῦ συνόλου τοῦ σώματος, θὰ ἐξαρτηθῆ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἡ ἐλκτικὴ δύναμις τοῦ τόσον ὠραίου καὶ χρησίμου αὐτοῦ ἐπαγγέλματος.

ii. Αἱ λειτουργοῦσαι Σχολαὶ Κοινωνικῆς Προνοίας πρέπει νὰ ἐνισχυθοῦν ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς, νὰ βελτιώσουν τὰς ἐγκαταστάσεις των, νὰ ἀποκτήσουν διδακτικὸν προσωπικόν, τὸ ὁποῖον νὰ ἐγγυᾶται πλήρη ἀνταπόκρι-

σιν εις τὰς ὑψηλὰς ἀπαιτήσεις τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ νὰ ὀργανωθοῦν ἀρτιώτερον.

iii. Καὶ ἐπειδὴ μὲ ποιάν τινα ἀκόμη δειλίαν εἶτε ἀπὸ κοινωνικοῦς λειτουργοῦς, εἶτε ἀπὸ σχολὰς, εἶτε ἀπὸ ἄλλους παράγοντας συζητεῖται, ἔστω καὶ χωρὶς σοβαρὰς ἀξιῶσεις πρὸς τὸ παρόν, ἡ ἔνταξις τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, ὅπως καὶ πτυχιούχων ἄλλων τινῶν σχολῶν εἰς τὰς ὁποίας φοιτοῦν ἀπόφοιτοι γυμνασίου, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν πτυχιούχων Ἀνωτάτων Σχολῶν, τῶν δὲ Σχολῶν Κοινωνικῆς Προνοίας εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν ἐρωτᾶται: Διαθέτουν αἱ σχολαὶ αὗται τὸ διδακτικὸν προσωπικόν, τουλάχιστον σήμερον, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι δυνατόν νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων ἢ τῶν λοιπῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ ἔχουν τὰ μέσα γενικῶς, τὰ ὁποῖα διαθέτουν τὰ ἀνώτατα ἔκπαι-
 δευτικά ἰδρύματα; Εἰδικῶς διὰ τὰς Σχολὰς Κοινωνικῆς Προνοίας, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται νὰ δώσουν εἰς τὴν Κοινωνίαν ὄχι ἀπλᾶ βοηθητικὰ ὄργανα κοινωνικῆς ἐπαφῆς, ἀλλὰ κοινωνικοῦς συμβούλους καὶ φορεῖς τοῦ ὑγιοῦς κοινωνικοῦ πνεύματος καὶ συνεργάτας ἀπὸ τῆς κατωτέρας μέχρι τῆς ἀνωτέρας μορφῆς κοινωνικῆς συνεργασίας, θὰ ἦτο λίαν ἐπιθυμητὴ καὶ ἐπωφελὴς γενικῶς μία τοιαύτη ἀνοδος τῶν Σχολῶν Κοινωνικῆς Προνοίας. Ἀλλὰ τὸ σημεῖον αὐτὸ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέρμα ἐνὸς μεγάλου δρόμου καὶ ἡμεῖς εὐρίσκόμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν του. Ὁ χρόνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπαιτηθῇ διὰ τὴν διάνυσιν αὐτοῦ τοῦ δρόμου, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς κοινωνικὰς λειτουργοῦς, ἀπὸ τὸ Κράτος, ἀπὸ τὰς σημερινὰς καὶ τὰς αὐριανὰς Σχολὰς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐσχάτως συζητεῖται ἡ προαγωγή ἄλλων σχολῶν εἰδικῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως (μαῖων, ἐπισκεπτριῶν, νοσοκόμων κλπ.), καὶ ἡ ἔνταξις τῶν ἀποφοίτων τῶν σχολῶν τούτου εἰς τὴν α' κατηγορίαν, πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκτελοῦν αἱ κοινωνικοὶ λειτουργοὶ ἀπαιτεῖ μεγάλην πρωτοβουλίαν καὶ εἶναι καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν του ἀκόμη γενικῶς ἐλάχιστα ἐξηρημένον καὶ βοηθητικόν, χωρὶς δὲ νὰ ἐπιχειρῆται ἢ νὰ κρίνεται σκόπιμος οἰαδήποτε σύγκρισις πρὸς τὰς ἀποφοίτους τῶν ἄλλων Σχολῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπίσης προσφέρουν πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν τομέα τῶν, θὰ ἀπετέλει μεγίστην ἀδικίαν οἰαδήποτε παράλειψις ἀναλόγου μεταχειρίσεως τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν.

Ἴσως μία ἄλλη σκέψις προκύψῃ βραδύτερον, περὶ ἰδρύσεως Σχολῆς ἀνωτέρων στελεχῶν Κοινωνικῆς Προνοίας.

Μόλις προσφάτως ἐδημοσιεύθη ὁ Νόμος 4464/ 1965 Φ.Ε.Κ. 72 29-4-65 τεῦχος α', κατὰ τὸ ἄρθρον 9 παράγρ. 4, τοῦ ὁποῖου «οἱ κλάδοι τῶν ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν, τῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων, τῶν μαῖων, τῶν διαιτολόγων, τῶν κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις τυχόντων ἀδείας κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ τῶν φυσιοθεραπευτῶν, ἀνήκουν εἰς τὴν α' κατηγορίαν, ἐφ' ὅσον ὡς προσὸν διὰ τὸν διορισμὸν εἰς τὸν εἰσαγωγικὸν αὐτῶν βαθμὸν ἀπαιτεῖται πτυχίον Σχολῆς τριετοῦς μεταγυμνασιακῆς φοιτήσεως. Ὅμοίως εἰς τὴν α' κατηγορίαν ἀνήκουν, ὁ κλάδος τῶν νηπιαγωγῶν, τῶν φυσιοθεραπευτῶν πτυχιού-

χων τῆς Ἑθνικῆς Ἀκαδημίας Σωματικῆς Ἀγωγῆς, τῶν Ἐπιστημόνων Μαιῶν καὶ τῶν διὰ τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Ν.Δ. 683/1948 ἐξομοιωθειῶν πρὸς τὰς ἐπισκεπτρίας ἢ ἀδελφὰς νοσοκόμους».

Ἡ ὡς ἄνω θεσπισθεῖσα διάταξις, δὲν μεταβάλλει τὰς ἤδη ἐκτεθειμένας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπόψεις, φρονῶ δὲ ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερα ἡ δημιουργία ἐνδιαμέσου, μεταξύ α' καὶ β' κατηγορίας, διὰ τοὺς ἀποφοίτους ὠρισμένων σχολῶν, ἵνα μὴ προκαλῆται σύγχυσις εἰς τὴν δημοσιουπάλληλῃ ἱεραρχίᾳ καὶ διαταραχῇ εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν ὑπηρεσιῶν ἐκ τῆς δημιουργίας νομικῆς - ὑπηρεσιακῆς σχέσεως, ἣτοι βαθμολογικῆς κλίμακος, οὐχὶ συνεποῦς πρὸς τὴν διαβάθμισιν τῆς ἐκ τῶν ἀσκουμένων καθηκόντων προκυπτούσης εὐθύνης.

δ. Εὐρύτατα συζητεῖται καὶ σοβαρῶς στασιάζεται, ἰδίᾳ εἰς ξένας χώρας, τὸ θέμα τῆς καταρτίσεως καὶ χρησιμοποίησεως πολυδυνάμων ἢ ἐξειδικευμένων κοινωνικῶν λειτουργῶν.

Ὡς καὶ ἄνωτέρω ἐλέχθη ἡ μόρφωσις τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ βασίζεται εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν βαθεῖαν διερεύνησιν τῶν προβλημάτων του, εἰς τὴν διαπίστωσιν τῶν ἀναγκῶν του, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς ἐξελίσσονται καὶ αὐξάνουν καὶ εἰς τὴν ὑποβοήθησίν του διὰ τὴν κατὰ τὸν προσφορώτερον τρόπον αὐτενεργὸν καὶ αὐτοδύναμον ἀντιμετώπισίν των. Πᾶσα ἄλλη ἐργασία, διὰ τὴν ὁποῖαν θὰ ἀπητοῦντο εἰδικώτεροι γνώσεις, ἀνήκει ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸν ψυχίατρον, τὸν παιδίατρον, τὸν παθολόγον, εἰς τὸν νομικόν, εἰς τὸν ἔχοντα εἰδικώτερας διοικητικὰς ἢ οἰκονομικὰς γνώσεις, εἰς τὸν γεωπόνον, τὸν παιδαγωγὸν ἢ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν μηχανικόν ἢ τὸν θεολόγον. Ἡ βασικὴ μόρφωσις τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἶναι μία. Διὰ τὰ πλεόν ἐξειδικευμένα θέματα ἀπαιτεῖται συνεργασία μετὰ τῶν εἰδικῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ μὲ ἰοανδήποτε ἐξειδικευσιν τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ πρέπει νὰ εἶναι περισσότερο ἐνήμεροι εἰς τὰ θέματα τῆς εἰδικότητός των.

Ἐξ ἄλλου, ἐὰν ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀντίθετος ἀποψις, τῆς χρησιμοποίησεως ἐξειδικευμένων κοινωνικῶν λειτουργῶν, π.χ. διὰ τὴν ἰδρυματικὴν ἢ ἐξωἰδρυματικὴν προστασίαν τοῦ παιδιοῦ, διὰ τὴν προστασίαν τοῦ γέροντος, διὰ τοὺς τυφλοὺς, διὰ τοὺς κωφαλάλους, διὰ τοὺς φυματικούς καὶ λεπρούς, ἀποθεραπευθέντας ἢ μὴ, διὰ τοὺς ἀστέγους ἢ τοὺς τρωγλοδύτας, διὰ τοὺς ἀπόρους, διὰ τὰ θέματα τῆς προστασίας μητρότητος καὶ βρέφους κλπ., θὰ ἐφθάναμεν εἰς τὸ παράλογον ἀποτέλεσμα νὰ πρέπει νὰ στείλωμεν εἰς μίαν οἰκογένειαν τρωγλοδυτῶν π.χ. (αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθως πολυμελεῖς καὶ παρυσιάζουν ἄπειρα προβλήματα), στρατιὰν ὀλόκληρον κοινωνικῶν λειτουργῶν, οἱ ὁποῖοι ἐὰν δὲν προεκάλουν ὄργην θὰ ἐδημιούργουν σύγχυσιν ἢ ἀκόμη καὶ φαιδρότητα.

Ἐνῶ εἰς πολυδύναμος κοινωνικὸς λειτουργὸς μεταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν μιᾶς οἰκογενείας, ἐπιλαμβάνεται ὅλων τῶν προβλημάτων της, ἀποκτᾷ τὴν ἐμπιστοσύνην της καὶ ἐὰν ἔχη ἀνάγκην καταφεύγει εἰς τὴν συνεργασίαν οἰουδήποτε εἰδικοῦ ἢ ἀρμοδίου, διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τῆς οἰκογενείας.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο συνεζητήθη διὰ μακρῶν καὶ μὲ ὀμάδα 10 Βέλγων κοινωνικῶν λειτουργῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεσκεφθήσαν τὴν Ἑλλάδα μέσῳ τοῦ συστήματος ἀνταλλαγῶν καὶ ἔμειναν πάντες σύμφωνοι ὅτι ὁ πολυδύναμος κοινωνικὸς λειτουργὸς ἀποτελεῖ τὴν ἐπιτυχεστέραν ἢ τὴν ἀρίστην ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, παρὰ τὰ ἀντιθέτως ἰσχύοντα εἰς τὴν εἰδικὴν των πατρίδα.

ε. Τὸ πέμπτον ἐρώτημα, τὸ ὅποιον ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρει καὶ τὰς κοινωνικὰς λειτουργοὺς καὶ πάντας τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ κοινωνικὰ θέματα εἶναι : Ποία ἡ προοπτικὴ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ὑπηρεσιακὴν ἐξέλιξιν τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ ποία ἡ σχέσις τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ τῶν Σχολῶν πρὸς τὸ Κράτος.

Τὴν βᾶσιν διὰ τὴν περαιτέρω ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν ἀποτελεῖ τὸ Νομοθ. Διάταγμα 4018 τῆς 12ης Νοεμβρίου 1959 «Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν».

Τὸ Νομοθετικὸν τοῦτο διάταγμα ἀποτελεῖ νομοθέτημα πλαισίου, τὸ ὅποιον παρέχει τὴν εὐχέριαν ὅπως διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων ἐκδιδομένον προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ κατὰ περιπτώσιν ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ καθορισθοῦν τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Σχολῶν Κοινωνικῆς Προνοίας, τῆς ἀδείας ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς δεοντολογίας τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, αἱ κατευθύνσεις ἐπὶ τοῦ τρόπου χρησιμοποίησεως τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν ὑπὸ τῶν Κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, ὡς καὶ πᾶσα ἕτερα λεπτομέρεια, ἀφορῶσα εἰς τὸν τρόπον λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ἀσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ Ν.Δ. συνιστᾶται παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Κοινωνικῆς Προνοίας Συμβούλιον Κοινωνικῆς Ἐργασίας, συγκροτούμενον δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, τὸ ὅποιον γνωμοδοτεῖ: i. ἐπὶ παντὸς θέματος ἀποσκοποῦντος εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, ii. ἐπὶ τοῦ καθοριζομένου συστήματος ἔργασίας καὶ ἐποπτείας τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ iii. ἐπὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Σχολῶν Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἡ τοιαύτη, ἄνευ λεπτομερειῶν, νομοθετικὴ ἀφετηρία τοῦ θέματος ὑπῆρξεν ὀρθὴ καὶ σκόπιμος, διότι εἰς ἓνα νέον θεσμόν, μεγάλης κοινωνικῆς σπουδαιότητος, πλήρη ἐλπίδων διὰ μίαν ταχεῖαν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐξέλιξιν, πᾶσα σπουδὴ πρὸς ἕξ ὑπαρχῆς καθορισμὸν καὶ τῶν περισσοτέρων του ἔστω λεπτομεριῶν, θ' ἀποτελεῖ σφάλμα δυσκόλως ἐπανορθώσιμον.

Ἐνῶ διὰ τῆς γενομένης βασικῆς ρυθμίσεως, καθίσταται δυνατὸν νὰ δοθοῦν ἐν καιρῷ αἱ δέουσαι λύσεις, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἐπικρατούσας διὰ τὸ συμφέρον τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ θεσμοῦ ἀντιλήψεις.

Ἦδη εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ἀνωτέρω Ν.Δ. ἐξεδόθησαν δύο Βασιλικά Διατάγματα.

Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ «Περὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος Κοινωνι-

κῶν Λειτουργῶν» καὶ τὸ δεύτερον «Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν».

Διὰ τοῦ πρώτου Β.Δ. προβλέπονται πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὰ περὶ τῆς ἀδείας ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, ἣτις χορηγεῖται διὰ πράξεως τοῦ ἐπὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας Ὑπουργοῦ. Διὰ τῆς παρ. 5 τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Δ)τος τούτου καθορίζεται ὅτι παρὰ τῆ ἀρμοδία Διευθύνσει τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας τηρεῖται τὸ Μητρώον καὶ οἱ ἀτομικοὶ φάκελλοι τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν μὲ πάντα τὰ ὑπηρεσιακὰ καὶ ἀτομικὰ στοιχεῖα, ὑποχρεωμένων ταυτοχρόνως νὰ ὑποβάλουν δῆλωσιν δι' οἵανδήποτε ἀλλαγὴν κατοικίας τῶν.

Ἐπειδὴ ἡ διάταξις αὕτη, ὡς καὶ ἄλλαι τινές, περὶ ὧν κατωτέρω, ἐπεκρίθη ἀδικαιολογήτως κατὰ τὴν γνώμην μου, δεόν νὰ ὑπομνησθῆ ὅτι τὸ Κράτος τηρεῖ πλήρη Μητρώα ἰατρῶν, ἐπισκεπτριῶν ἀδελφῶν, ἀδελφῶν νοσοκόμων, καθηγητῶν, διδασκάλων κλπ., διάφοροι Ὄργανισμοὶ ἐπικουρικῆς ἢ κυρίας ἀσφαλίσεως τηροῦν ὡσαύτως Μητρώα ὄλων τῶν μελῶν μιᾶς ἐπαγγελματικῆς τάξεως κ.ο.κ. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ σημειωθῆ ἐπίσης, πέραν οἵανδήποτε μεμψιμοιρίας, ἔστω καὶ ἂν αὕτη προέρχεται ἀπὸ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἐνδιαφέρονται διὰ τὸν θεσμὸν καὶ ἀσχολοῦνται σοβαρῶς μὲ τὰ κοινωνικὰ θέματα, ὅτι ἡ πλήρης ἐνημερότης τοῦ Κράτους καὶ εἰδικῶς τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, τοῦ ποιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν, τῆς διαμονῆς τῶν κλπ., δὲν ἔχει μόνον ἀξίαν στατιστικὴν, ἀλλὰ εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαῖα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, διὰ τὴν περίπτωσιν πολιτικῆς κινητοποιήσεως. Διότι εἰς ἓνα νέον πόλεμον ἡ τύχη τοῦ Ἔθνους δὲν θὰ κριθῆ περισσότερο εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν παρὰ εἰς τὰ μετόπισθεν.

Εἰς τὴν ἀρραγῆ συνοχὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Χώρας καὶ τὴν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν διατήρησιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ, ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου ἀποδίδουν σήμερον μεγίστην σημασίαν, ἡ ὅποια μὲ τὰ σημερινὰ μέσα τοῦ πολέμου εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη καὶ εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ ὅλους νὰ γίνῃ ἀντιληπτή.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, τὸ ὅποῖον εἰς τὸν τομέα αὐτὸν θὰ παίξῃ ἀξίολογον καὶ ὑπεύθυνον ρόλον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ χρησιμοποίησιν τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς, τοὺς ὁποίους καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει πάντοτε νὰ παρακολουθῆ καὶ νὰ εὑρίσκειται εἰς στενὴν μετ' αὐτῶν ἐπαφὴν.

Ἐπεκρίθη περαιτέρω ἡ παρεχομένη εἰς τὸν Ὑπουργὸν Κοινωνικῆς Προνοίας, μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου Κοινωνικῆς Ἐργασίας, δυνατότης ὅπως δι' ἠτιολογημένης πράξεως αὐτοῦ ἀνακαλῆ τὴν ἀδειαν ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος κοινωνικοῦ λειτουργοῦ.

Ἄλλ' ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν ρόλον τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐὰν δὲν τηρῆ ὠρισμένους ἠθικοὺς κανόνας καὶ στερεῖται τοῦ ἀπαιτουμένου αὐτοσεβασμοῦ καὶ τῆς δεούσης ἀξιοπρεπείας, ἐνεργεῖ δὲ κατὰ τρόπον ἀπάδον-

τα πρὸς τὰ καθήκοντά του, ὡς πρὸς τοὺς χρίζοντας μερίμνης καὶ τοὺς συναδέλφους του καὶ ἀσκεῖ ἕτερον ἐπάγγελμα ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ λειτουργήματός του, ὄχι μόνον δὲν εἶναι χρήσιμος ὡς κοινωνικός λειτουργός, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβής καὶ ἐπικίνδυνος καθίσταται, λόγῳ τῆς στενῆς ἐπαφῆς του μὲ τὰ στρώματα τῆς Κοινωνίας, τὰ ὅποια ἔχουν μειωμένον κατὰ κανόνα ἠθικὸν καὶ ἀπ' αὐτὸν ἀναμένουν καὶ συμβουλήν καὶ ἐνθάρρυνσιν καὶ βοήθειαν.

Τὸ δὲ Συμβούλιον, τὸ ὅποιον θὰ κρίνῃ ἐν προκειμένῳ τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς διὰ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν καὶ τὰς πράξεις των, ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη, τὰ ὅποια κατόπιν μακρᾶς ἐπὶ δεκαετηρίδας ἀσκήσεως ὑπευθύνων καθηκόντων εἰς τὸν Δημόσιον βίον, ἢ μακρᾶς ἀπασχολήσεως εἰς τὰ κοινωνικὰ θέματα, ἔχουν τοποθετηθῆ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐπὶ κεφαλῆς λίαν σημαντικῶν κλάδων τῆς Δημοσίας Διοικήσεως ἢ ὡς ἐπίλεκτα μέλη τῆς Κοινωνίας, ἀπέκτησαν τὴν ἐμπιστοσύνην της καὶ τὴν ἐδικαίωσαν. Βεβαίως, εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν καὶ ὑπάρχουν πράγματι καὶ ἄλλα ἄτομα, τὰ ὅποια θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἀλλ' ὅταν ὁ νομοθέτης θέτῃ τὴν σφραγίδα του, εἰς ἕν Κράτος μάλιστα τὸ ὅποιον ἐγέννησε τὴν Δημοκρατίαν καὶ ἐδίδαξε τὸ βαθύτερον νόημά της, οἱ ἄλλοι ὑποτάσσονται καὶ βοηθοῦν καὶ ἀναμένουν τὴν σειρὰν των.

Ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους λόγους τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας, ὡς ἀπάτη, ἐκβιασμός, πλαστογραφία, ἀπιστία, παράβασις καθήκοντος δι' ἐγκλημα κατὰ τῶν ἠθῶν κλπ., νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη οἰοσδήποτε ἐνδοιασμός.

Περαιτέρω διὰ τοῦ Δ)τος προβλέπεται ἡ ὀργάνωσις τῶν Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν εἰς Δήμους καὶ Ὀργανισμοὺς δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὑπὸ τὴν παρακολούθησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας. Διὰ μεταβατικῶν δὲ διατάξεων ρυθμίζονται ὠρισμένα θέματα, τὰ ὅποια ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῆς, μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου 4018/59 καὶ τοῦ ἀνωτέρω Δ)τος, ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν.

Διὰ τοῦ ἐτέρου Β. Δ)τος «Περὶ ἐκπαίδευσως τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν», προβλέπεται ὁ τρόπος τῆς ἰδρύσεως καὶ ἀναγνωρίσεως Σχολῶν Κοινωνικῆς Προνοίας, ἢ Ἐποπτεία τῶν Σχολῶν τούτων, τὰ τῆς περιουσίας καὶ τῶν πόρων αὐτῶν, οἱ ὅροι ἐγγραφῆς, φοιτήσεως καὶ ἐκπαίδευσως ἐν αὐταῖς, τὰ τοῦ προγράμματος ἐκπαίδευσως, τὰ περὶ διοικητικοῦ καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ περὶ μετεκπαιδεύσεως - εἰδικεύσεως Κοινωνικῶν Λειτουργῶν.

Ἐκ παραλλήλου τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας κατήρτισε σχέδιον Νόμου, διὰ τοῦ ὁποίου προβλέπεται ἡ σύστασις τακτικῶν θέσεων εἰς τὴν ὀργανικὴν δύναμιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, ὡς καὶ ἡ ἔνταξις καὶ ἡ διαβάθμισις τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὰς θέσεις ταύτας, ἀναλόγως τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τυπικῶν των προσόντων καὶ τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας των.

Τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ προωθηθῆ μέχρι τοῦδε, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ δοθῇ ταχέως ἡ πρέπουσα λύσις, διότι τοῦτο εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τῶν ἰδίων τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ τοῦ

Κράτους, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιθυμῆι νὰ διατηρῆ τὴν ἐκκρεμότητα ταύτην, ἢ ὁποῖα δημιουργεῖ σύγχυσιν καὶ ἀποτελεῖ ἀνωμαλίαν.

στ. Τὸ τελευταῖον ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ἐτέθη ἀνωτέρω καὶ θεωρεῖται λίαν οὐσιῶδες καὶ ὄχι εὐκολον εἰς τὴν ἀπάντησιν ἢ τὴν λύσιν του, εἶναι τὸ ἑξῆς: «Ποῖα ἢ ἀντίληψις τῆς Κοινωνίας διὰ τὸ ἔργον τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ ποῖα ἢ γνώμη τῶν παραγόντων τῆς δημοσίας ζωῆς καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας (Ὁργανισμῶν κοινῆς ὠφελείας καὶ ἐπιχειρήσεων), ὡς καὶ ποῖα μέτρα κρίνονται χρήσιμα καὶ ἐπιβεβλημένα διὰ τὴν διαφώτισιν πάντων τῶν ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὴν χρησιμότητα τοῦ θεσμοῦ διὰ τὸ γενικώτερον πάντων συμφέρον»;

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὰ Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας ὁλοκλήρου τῆς χώρας καὶ ἡ συνεχῆς ἐπαφή, τὴν ὁποῖαν πραγματοποιοῦν πρὸς τὸ ἄτομον, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινότητα τῶν ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν περιοχῶν ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἐπικρατείας, ἔχει διαλύσει μέγα μέρος τῶν προλήψεων τῆς θολῆς ἀτμοσφαιρας, μέσα εἰς τὴν ὁποῖαν, κατὰ τὰς πρώτας των ἐπαφάς, με βῆμα σημειωτόν, ἠδύνατο νὰ κινηθοῦν οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοί.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν φιλικὴν ἀτμόσφαιραν, τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησεν ἡ συστηματικὴ ἐργασία καὶ ἡ εἰλικρινὴς συμπάρασσις τῆς κοινωνικῆς λειτουργοῦ, ἐμφανιζομένης ὡς ἀκτίνος φωτὸς εἰς τὸν σκοτεινὸν θόλον τῆς ἀβοηθήτου εἰς τὰ προβλήματα τῆς πτωχῆς οἰκογενείας, ἀποτελεῖ σήμερον, ὅ,που δύναται νὰ φθάσῃ, χαροποιὸν καὶ ἐλπιδοφόρον παράγοντα τῆς ζωῆς.

Ἡ παρουσία τῆς ἀποτελεῖ ἀνάγκην καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς κενόν.

Ἄλλὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἶναι λίαν ἀνεπαρκῆς καὶ ἡ ἀπόδοσις καὶ τὸ ἐνδιαφέρον δὲν φθάνουν δι' ὅλους τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον.

Εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν ἔχομεν ἐκτέλεσιν καθήκοντος, εἰς τὴν ἄλλην ἐνδιαφέρον καὶ εἰς τὴν τρίτην ἐνθουσιασμόν. Ἐξ ἄλλου, ὅταν μία κοινωνικὴ λειτουργὸς ἔχη 100 ἢ 200 κοινότητος νὰ ἐπισκεφθῆ, εἶναι φυσικὸν νὰ μὴ ἐπαρκῆ. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει, θὰ καταληφθῶμεν ἀπὸ ἀπογοήτευσιν. Οὔτε ἐν τζιπ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐξασφαλισθῆ εἰς τὰ Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἐπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς εἰς πολλὰς περιοχὰς εἶναι ἄγνωστος, ἢ δὲ ἄσκησις τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας ἐν πολλοῖς πλημμελῆς.

Ὅπως δὲποτε, εἰς τὴν μικρὰν κοινωνίαν τῶν χωριῶν, ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς μὲ μίαν ἐπίσκεψιν πρὸς μίαν ἢ περισσοτέρας οἰκογενείας καὶ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Κοινότητος, τὸν ἱερέα καὶ τὸν διδάσκαλον, γίνεται γνωστὸς καὶ ἐκτιμᾶται ἡ ἐργασία καὶ ἡ προσωπικότης του, ἀναλόγως τῶν ἱκανότητων καὶ τῆς προσπαθείας του.

Καὶ εἶναι συνήθως εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας περιοχὰς ὁ μόνος ἐκπρόσωπος τοῦ Κράτους, ὁ ὁποῖος φθάνει εἰς τὴν πτωχικὴν γωνίαν τοῦ χωρικοῦ καὶ μάλιστα ὄχι διὰ νὰ ζητήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ, ἔστω καὶ μόνον τῆς ψυχῆς του τὴν χαρὰν καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως τὴν ἐλπίδα.

Ἄλλὰ πῶς θὰ καταστή ἄνωστον τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς λειτουργοῦ εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά Κέντρα τῆς Χώρας ;

Ἀκόμη σήμερον εἶναι ἄνωστον ὅτι ὑπάρχουν ἄτομα, κατέχοντα ἀνωτάτην θέσιν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ Κράτος, τὰ ὅποια δὲν γνωρίζουν τί εἶναι κοινωνικὴ λειτουργός, ἢ τὰ ὅποια ὑποστηρίζουν ὅτι εἰς κοινωνικὰς ὑπηρεσίας εἶναι ἀνάγκη νὰ προσληφθοῦν ἐπισκέπτρια ἀδελφαὶ καὶ νοσοκόμοι, ὄχι ὁμως κοινωνικοὶ λειτουργοί, διότι ἢ ὁμολογοῦν ὅτι δὲν γνωρίζουν τὴν χρησιμότητα τοῦ θεσμοῦ, ἢ τὴν ἀμφισβητοῦν, παρ' ὅτι κατέχουν ἡγετικὰς θέσεις εἰς Ὀργανισμούς, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν κοινωνικοὺς λειτουργοὺς.

Ὅθεν, συναγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κοινωνία δὲν εἶναι ἐπαρκῶς κατατοπισμένη εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ ὅτι πρέπει καὶ διὰ τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέρον νὰ καταβληθῇ προσπάθεια πρὸς διαφώτισίν τῆς.

Ὡς πρῶτον μέτρον κρίνεται ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ ἡ βελτίωσις τῆς ἀποδόσεώς των, κατὰ τ' ἀνωτέρω λεπτομερῶς ἐκτεθέντα, διότι, ὡς ἤδη καὶ ἐν προκειμένῳ ἐλέχθη, ἀπὸ τοὺς ἰδίους κοινωνικοὺς λειτουργοὺς ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ἡ ἐπιβολὴ τοῦ θεσμοῦ καὶ ἡ τοποθέτησις καὶ ἐδραίασις του εἰς ἡν θέσιν τὸ περιεχόμενον του ἀπαιτεῖ.

Δεύτερον. Πρέπει νὰ παρασχεθοῦν τὰ ἀπαραίτητα μέσα διὰ τὴν ταχείαν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἄνετον κίνησιν τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Τρίτον. Πρέπει νὰ ρυθμισθῇ νομοθετικῶς ἡ θέσις τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Τέταρτον. Νὰ ἐκδοθῇ εἰδικὸν περιοδικόν.

Πέμπτον. Νὰ ἐκδίδωνται εἰς φυλλάδια, περιοδικῶς κατὰ νομοὺς καὶ συνολικῶς δι' ὅλην τὴν χώραν, ἐκθέσεις πεπραγμένων καὶ νὰ διανέμονται δωρεάν εἰς ὑπηρεσίας, ὀργανισμοὺς κλπ.

Ἑκτον. Νὰ γίνωνται συνέδρια καὶ διαλέξεις.

Ἑβδομον. Νὰ προκληθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ τύπου, τοῦ ραδιοφώνου κλπ.

Πλέον ὁμως ὄλων τούτων, δεόν νὰ προστεθῇ ὅτι εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον, τοῦ ὁποιοῦ καὶ τὰ αἰσθήματα πρὸς τὸν πληθὸν καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ ἰδανικά, διὰ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὴν Ἐλευθερίαν, διὰ τὴν Ὀρθοσκέαν, διὰ τὴν Δημοκρατίαν καὶ τὴν Πατρίδα, ἤρχισαν νὰ νοθεύωνται ἐπικινδύνως μὲ πλάνα κηρύγματα, μυθώδους εὐδαιμονίας, ἢ μὲ ἀπειλὰς πλήρους καταστροφῆς, ὑφίσταται πρᾶγματι κοινωνικὸς κίνδυνος, ὁ ὅποιος δὲν ἀντιμετωπίζεται οὔτε μὲ τὰς εὐχὰς τοῦ ἱερέως, οὔτε μὲ τὰ μέτρα τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν, οὔτε μὲ τὰς συμβουλάς τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ.

Χρειαζονται, παραλλήλως πρὸς τὴν προσπάθειαν τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ μέτρα κοινωνικῆς προστασίας, τὰ ὅποια θὰ βοηθήσουν τὸν ἀτυχήσαντα εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς ἀνθρώπου, ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τὸ μέχρι τῆς ἐπιτεύξεως ἐνὸς ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου χρονικὸν διάστημα, εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τοῦ βίου του, νὰ διατηρηθῇ ὑγιῆς σωματικῶς καὶ

πνευματικῶς μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ νὰ ἀποφύγη τὸν πειρασμὸν τοῦ ἀβεβαίου καὶ ἐπικινδύνου πειραματισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκκολάπτει ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ ἀπόγνωσις.

Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ μέτρα καὶ ἡ προτεραιότης των ἀνάγονται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα καὶ τὴν εὐθύνην τῶν κυβερνήσεων, αἱ ὁποῖαι καταβάλλουν πολυμέτωπον προσπάθειαν διὰ τὴν ὕλικὴν εὐημερίαν, τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ τὴν κοινωνικὴν προστασίαν καὶ ἀρμονικὴν διαβίωσιν πάντων.

Ἄλλ' εἰς τοὺς ἐπιφορτισμένους εἰδικῶς μὲ κοινωνικὴν ἀποστολὴν καὶ τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς, κυρίαρχοι σκέψεις κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων των πρέπει νὰ εἶναι: ἡ ἀναζήτησις τῶν πασχόντων, ἡ διεύθυνσις εἰς τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἀπασχολοῦν, ἡ ἐξεύρεσις τῶν προσφορωτέρων μέσων καὶ τοῦ καλυτέρου τρόπου τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν των, ἡ τόνωσις τοῦ ἠθικοῦ των καὶ ἡ ἔξαρσις τῆς ἀξιοπρεπείας των.

IV. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Οικονομικὸς προγραμματισμὸς καὶ Ε.Ο.Κ. Ὑψος δαπανῶν. Κρίσεις ἐπὶ τῆς παραγωγικότητος τῶν δαπανῶν Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸν τομέα τῆς Παιδικῆς Προνοίας.

Ἡ ὀλοκλήρωσις τῶν προγραμμάτων τῆς Παιδικῆς Προνοίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας γενικώτερον, ἀποτελεῖ πράγματι ἀνάγκην ἔθνικην. Ἄλλὰ ἡ ὑπὸ τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀνάληψις ὀλοκλήρου τοῦ βάρους τῆς ἀπαιτηθησομένης δαπάνης, διὰ τὴν μόνιμον λειτουργίαν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἰδρυμάτων, πλην τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς κτιριακὰς ἐγκαταστάσεις καὶ τὸν συγχρονισμὸν ἐξοπλισμὸν τούτων, ἦτις θὰ βαρύνῃ τὸν προϋπολογισμὸν δημοσίων ἐπενδύσεων, θὰ ἦτο λίαν ἀμφίβολον ἐὰν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ σήμερον ἀποδεκτὴ ἀπὸ οἰανδήποτε κυβέρνησιν. Διότι οἱ οικονομικοὶ παράγοντες προτιμοῦν τὰς αὐστηρῶς καὶ ἀμέσως παραγωγικὰς δαπάνας ἀντὶ τῶν ἐμμέσως παραγωγικῶν.

Ἰδιαιτέρως ὑπὸ τὰς σημερινὰς οικονομικὰς συνθήκας τῆς χώρας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ἐν ἀναπτύξει, πᾶσα δαπάνη δημιουργοῦσα οἰονδήποτε κίνδυνον ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ τῆς οικονομικῆς ἐξελίξεως αὐτῆς κρίνεται ὡς ἀπορριπτέα. Καὶ εἰς τὴν κρίσιν αὐτὴν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν τὰ καθαρῶς οικονομικὰ κριτήρια, ἐνῶ αἱ κοινωνικαὶ ἐπιπτώσεις, συνήθως ἔμμεσοι καὶ μὲ ἀποτελέσματα καὶ ἀντικτύπους βραδύτατα εἰς τόνον αὐξανόμενοι καὶ ἀντιληπτοὺς, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ὑπολείπωνται εἰς σπουδαιότητα, παίζουσι δευτερεύοντα ρόλον καὶ παραβλέπονται.

Μετὰ τὸν δεύτερον κυρίως παγκόσμιον πόλεμον, ὅλαι αἱ χῶραι καὶ ἴσως περισσότερον ἢ Ἑλλάς, εὐρέθησαν ἐνώπιον κοινωνικῶν προβλημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις καὶ τὸ ἐπεῖγον τοῦ χαρακτῆρος, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποτελέσων ἐνθάρρυνσιν ἢ προϋπόθεσιν κοινωνικῶν ἀντιδράσεων. Καὶ ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν των πρὸς τὰς λαϊκὰς λεγομένας τάξεις, λαβοῦσαι διάφορα μέτρα κοινωνικῆς προστασίας, μὲ σαφῆ προτεραιότητα καὶ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ παιδί.

Βεβαίως και ἡ Ἑλλάς δὲν παρέμεινεν ἀδρανής. Ἀλλὰ αἱ νέαι, μετὰ τὸν πόλεμον, συμφοραί, ἐκ τοῦ συμμοριτοπολέμου, τῶν σεισμῶν καὶ ἄλλων θεομηنيῶν, ἐπεβράδυναν τὸν ρυθμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Ἡ δὲ ἀπόστασις, ἣτις ἐχώριζεν ἡμᾶς εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα, ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας εὐρωπαϊκᾶς χώρας, ἐπεμηκύνθη.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐπεκράτησεν εὐνοϊκὸν κλίμα, πρὸς διάθεσιν ἱκανῶν πιστώσεων διὰ τὴν ἀσκήσιν μιᾶς ἐπὶ μονίμων βάσεων εὐρείας πολιτικῆς κοινωνικῆς προστασίας. Διότι ἡ Ἑλλάς ἠπείγετο νὰ καλύψῃ τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον τὴν ἐχώριζεν ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας εὐρωπαϊκᾶς χώρας, τὰς ὁποίας ἐντὸς ὀλίγου, ἰδίᾳ μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς εἰς Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα, θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐπὶ ἐπιπέδου ἐλευθέρου οἰκονομικοῦ συναγωνισμοῦ.

Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ προσέγγισις ἢ εὐθυγράμμισις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ., θὰ ἀπαιτήσῃ καὶ προσπαθείας σκληρὰς καὶ χρόνον μακρὸν. Ἡ δὲ λήψις ὠρισμένων κοινωνικῶν μέτρων, ἰδίᾳ εἰς τὸν τομέα τῆς προστασίας τῶν παιδικῶν ἡλικιῶν, ἐπιβάλλεται ὅπως μὴ ἀναβληθῇ ἐπ' ἄοριστον. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν σχετίζεται πρὸς τὴν ἐν γένει οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον τῆς χώρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις, τῶν μὲν ἐπενδύσεων θὰ εἶναι σταδιακὴ, τοῦ δὲ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ θὰ φθάσῃ βαθμιαίως εἰς προσιτὸν ὕψος, τὸ ὁποῖον καὶ ἐξ εἰδικῶν πόρων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καλυφθῇ.

Ἐὰν ἐξετασθῇ τὸ ὕψος τῶν ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ διατιθεμένων κατ' ἔτος πιστώσεων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, ἐκτὸς τῆς Ὑγιεινῆς, διαπιστοῦται ὅτι ἐν συγκρίσει, τόσον πρὸς τὸ συνολικὸν ὕψος τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅσον καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ καθ' ἕκαστον Ὑπουργεῖα, τὰ προγράμματα Κοινωνικῆς Προνοίας δὲν εὗρον εἰσέτι τὴν δέουσαν ἀνταπόκρισιν.

Ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων μέχρι μὲν πρό τινας οὐδὲν διετίθετο, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἡ συμμετοχὴ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἶναι σχεδὸν συμβολικὴ.

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ τρέχοντος οἰκονομικοῦ ἔτους διαθέτει εἰς τὸ ἐνιαῖον Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, συνολικῶς διὰ τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν καὶ τὴν Ὑγιεινὴν, ποσὸν δρχ. 2.182.142.000. Τὸ ποσὸν τοῦτο κατανέμεται ὡς ἑξῆς :

α. Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας	δρχ.	464.158.000	—21,3%
β. » Ὑγιεινῆς	»	1.609.301.000	—73,7%
γ. Κοινὰ δαπάναι	»	108.683.000	— 5,0%
	δρχ.	2.182.142.000	— 100%

Σύνολον τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ δρχ. 29.592.762.000.—

Ὁ προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων παρουσιάζεται διὰ τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας ἔτι πτωχότερος.

Ἡ συμβολὴ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱκανοποιητικὴ. Διότι ἐὰν ἐξαιρέσωμεν ὀλίγα ἰδρύματα, μεγάλης πράγματι κοινωνικῆς σπουδαιότητος, τὰ ὁποῖα εἶναι οἰκονομικῶς αὐτοδύναμα, πάντα τὰ λοιπὰ ἔχουν ἀνάγκην οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους καὶ βασίζονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν παρεχομένην κρατικὴν ἐπιχορήγησιν.

Συνεπῶς οὐδεμία ὑφίσταται ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὸν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας δὲν ἔχει ἀποδοθῆ ἡ δέουσα μέχρι σήμερον σημασία. Βεβαίως, εἰς τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν ὑπάγονται καὶ αἱ διὰ τὰ στεγαστικά προγράμματα τοῦ Ὑπουργείου διατιθέμεναι ἐκ τοῦ Τ.Α.Π.Α.Π. καὶ τοῦ Ὑπάτου Ἄρμостоῦ Προσφύγων Ἠνωμένων Ἐθνῶν πιστώσεις, ὡς καὶ αἱ ἐκτάκτως ἐκ τῆς Βασιλικῆς Προνοίας διατεθεῖσαι. Ἀλλὰ καὶ τὸ οὕτω συνολικὸν διὰ τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν ποσόν, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου καὶ αἱ δαπάναι Παιδικῆς Προστασίας, εἶναι συγκριτικῶς καὶ πρὸς τὰς πιστώσεις τῶν ἄλλων Ὑπουργείων καὶ πρὸς τὸ σύνολον τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑφισταμένας ἀνάγκας τοῦ τομέως τούτου, ἐκδήλως ἀνεπαρκές.

Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι αἱ δαπάναι Κοινωνικῆς Προνοίας κρίνονται ἀπὸ τὸ Κράτος, ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς δαπάνας τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς ἡσσονος σπουδαιότητος, τουλάχιστον ἀπὸ ἀπόψεως προτεραιότητος. Διότι ὅλαι αἱ κυβερνήσεις ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως τοῦ τομέως τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, ἀλλὰ προβάλλουν τὸ ἐπείγον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, μὲ δαπάνας «παραγωγικὰς», αἱ ὁποῖαι θὰ δημιουργήσουν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ. Καὶ βεβαίως ἢ ἀφήνουν νὰ ἐννοηθῇ ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ σοβαρὰ αὐξήσιν τῶν διὰ τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν ἀπαιτουμένων πιστώσεων καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν προγραμματῶν Κοινωνικῆς Προνοίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων προέχει ἡ παιδικὴ προστασία.

Ἐνταῦθα προβάλλει τὸ ἐρώτημα ἐὰν αἱ δαπάναι τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ εἰδικώτερον αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν παιδικὴν προστασίαν εἶναι παραγωγικαὶ ἢ καταναλωτικαί.

Διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα πρέπει νὰ ἐξετασθῇ βαθύτερον ὁ σκοπὸς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν μέτρων πραγματοποιούμενον ἀποτέλεσμα.

Ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια δὲν εἶναι σήμερον ἡ παλαιὰ φιλανθρωπία, οὔτε ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν διηνεκῆ συντήρησιν τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα περιάγονται εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ἐπιδιώκει νὰ ὑποβοηθήσῃ ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ταῦτα μέχρις ὅτου κατορθώσουν νὰ ἀξιοποιήσουν τὰς ἱκανότητας καὶ ἐν γένει δυνατότητας αὐτῶν, ὥστε νὰ καταστοῦν αὐτοδύναμα παραγωγικὰ στοιχεῖα τῆς Κοινωνίας. Καὶ νὰ προσφέρουν εἰς αὐτὴν περισσότερα ἢ τουλάχιστον ἴσα ἐκείνων, τὰ ὁποῖα, πρὸς ἐνίσχυσιν

αὐτῶν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀνάγκης των, τὸ Κράτος ἢ ἡ Κοινωνία διέθεσαν.

Οὕτως, εἰδικῶς εἰς τὴν Παιδικὴν Προστασίαν, εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθῇ ποίας ὑπηρεσίας προσφέρει ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις παρὰ τῆ ἰδίᾳ ἢ ζήνῃ οἰκογενείᾳ, μέχρις 25.000 ἐνδεῶν ἢ ἀπροστατεῦτων παιδιῶν, διὰ ποσοῦ περίπου 30.000.000 δρχ. ἐτησίως, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, πρέπει νὰ αὐξηθῇ;

Εἶναι μόνον βέβαιον ὅτι πάντα τὰ ὡς ἄνω ἐπιδοτούμενα παιδιά, ἀλλὰ καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς ἄλλων, τὰ ὁποῖα δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὸ πρόγραμμα, λόγῳ τῆς ἀνεπαρκείας τῆς διατιθεμένης πιστώσεως καὶ τῆς συνεπείᾳ τούτου αὐστηρότητος τῶν κριτηρίων ἐπιλογῆς, διαβιοῦν ὑπὸ συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν κίνδυνον διὰ τὴν φυσιολογικὴν των ἀνάπτυξιν καὶ ἀπειλοῦν τὴν ὑγείαν των, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των. Δὲν ὑποστηρίζομεν ὅτι τὸ μικρὸν μηνιαῖον ἐπίδομα, τὸ ὁποῖον χορηγεῖται δι' ἕκαστον παιδί, εἶναι ἐπαρκὲς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν μιᾶς ἰκανοποιητικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Ἄλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι ἐνίσχυει τὴν οἰκογένειαν νὰ στερηθῇ ὀλιγώτερον πρὸς χάριν τοῦ παιδιοῦ τῆς καὶ ἂν δὲν δυνηθῇ νὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς του, νὰ δυνηθῇ τουλάχιστον νὰ καταπολεμήσῃ, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, τὸν ὑποσιτισμὸν του.

Καὶ ἐπειδὴ τὰ περὶ ὧν ἀνωτέρω παιδιά, ὑφ' ἃς συνθήκας διαβιοῦν, διαθέτουν εὐθραυστον ὀργανισμὸν μειωμένης ἀνιστάσεως, δὲν εἶναι σφόδρα πιθανόν, ἂν οὐχὶ βέβαιον, ὅτι ἐν ποσοστὸν μέχρις, ἢ καὶ πλέον τοῦ 10%, θὰ ὑφίστατο τὴν σκληρὰν μοῖραν τῶν ἀδυσωπήτων νόμων τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς; Αὐτὴ δὲ ἢ διάσωσις τῶν ὀλίγων ἔστω χιλιάδων παιδιῶν, τὰ ὁποῖα θ' ἀποβοῦν ὑγιεῖς ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ἐργάται, γεωργοί, ἐπαγγελματίαι ἢ ἐπιστήμονες, ἀντὶ ν' ἀποθάνουν, ἢ νὰ γίνουν χρονίως ἀσθενεῖς καὶ ἀνίκανοι διὰ παραγωγικὴν ἐργασίαν, δὲν ἀξίζουν — περισσότερον ἀπὸ 30.000.000 δρχ. ἢ 10.000 δρχ. ἕκαστον;

Ἐπίσης αἱ δαπάναι λειτουργίας τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν, τῶν Ὁρφανοτροφείων (Ἐπαγγελματικῶν, Ἀγροτικῶν κλπ.), τῶν Παιδικῶν Κατασκηνώσεων, τῶν Πρεβεντορίων, τῶν Ἰδρυμάτων Ἀναπήρων Παίδων, τῶν Βρεφοκομείων (βεβαίως ὑπὸ προϋποθέσεις καλῆς λειτουργίας), τῶν κινητῶν Μονάδων τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α. καὶ τῶν Κέντρων Προστασίας Μητρότητος καὶ Βρέφους κλπ., τὰ ὁποῖα πάντα ἐξυπηρετοῦν ἑκατοντάδας χιλιάδων παιδιῶν καὶ μητέρων, δὲν δημιουργοῦν καλυτέρας συνθήκας διὰ τὴν ὁμαλὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὑγείας σωματικῆς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς συγκροτήσεως αὐτοῦ;

Καὶ ἐὰν αἱ δαπάναι αὗται δὲν διετίθεντο διὰ τοὺς ἀνωτέρω σκοποὺς, ἀλλὰ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς ἄλλους τομεῖς, δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ Ἐθνικὴ οἰκονομία θὰ ἔστερεῖτο τῆς ἐργασίας χιλιάδων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ προετίμων ἢ θὰ ἠναγκάζοντο νὰ παραμείνουν οἶκει, μὲ συνέπειαν ὄχι μόνον τὴν ἄδράνειαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποσιτισμὸν τῶν παιδιῶν των καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν φροντίδων τῶν πεπειραμένων παιδαγωγῶν τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν;

Εἰδικώτερον ἐντὸς τῶν Ἐθνικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικοῦ δικαίου Ὀρφανοτροφείων καὶ τῶν Πρεβαντορίων περιθάλπονται καὶ ἐκπαιδεύονται χιλιάδες παιδιῶν, ἐντὸς δὲ τῶν Ἰδρυμάτων τῆς Βασιλικῆς Προνοίας ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἐτέρων παιδιῶν (Παιδουπόλεις 3.000 καὶ Σπίτια τοῦ Παιδιοῦ 77.000). Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολογίσῃ τις ποῖος ἀριθμὸς ἐκ τῶν ἀνωτέρω παιδιῶν θὰ καθίστατο ἄχρηστον ὑλικὸν διὰ τὴν Κοινωνίαν, ἢ πόσα ἐξ αὐτῶν θὰ ἐφιλοξενούνοτο εἰς τὰς φυλακάς, ἀφ' οὗ προηγουμένως προεκάλουν ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ζημίας εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον; Καὶ ἐφ' ὅσον ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιὰ διὰ τῶν ἀνωτέρω Ἰδρυμάτων τυγχάνουσι ἰκανοποιητικῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀποκτοῦν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν ἐπαγγελματικὰ καὶ πνευματικὰ ἐφόδια (ἐπαγγελματῖαι ἐπιπλοποιοί, σιδηρουργοί, ὑδραυλικοί, ὑποδηματοποιοί, γεωργοτεχνῖται, διδασκάλισσαι τέχνης καὶ περαιτέρω δημοδιδάσκαλοι κλπ.), ἐνῶ ταυτοχρόνως διδάσκονται τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρωπίνου μόχθου καὶ τὴν πίστιν εἰς τὰ Ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη καὶ ἀξιοποιοῦνται ὡς χρήσιμοι καὶ χρηστοὶ πολῖται τῆς αὔριου, συμβάλλοντες εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, δὲν εἶναι βέβαιοι ὅτι τὸ οὕτως ἐπιτυχῶς ἀποτέλεσμα ὑπερβαίνει εἰς ἀξίαν τὴν δαπάνην τῆς προστασίας των; Πάντες οἱ ἀνωτέρω δὲν αὐξάνουσι τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐν γένει ὑλικὸν, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμοποιηθῆ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Ἐθνικῆς δραστηριότητος, καὶ θὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἰκανήν, ἢ θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἰκανότητά της, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν, ἢ ὅποια θὰ θεμελιώσῃ ἐν καλύτερον μέλλον εἰς τὸν λαὸν της, ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν περισσώτερον ἀνεπτυγμένων χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ;

Ἐπὶ τῶν βεβαίως καὶ περιπτώσεις καθαρῶς ἀνθρωπιστικῆς ἐφαρμογῆς μέτρων Κοινωνικῆς Προνοίας, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς Παιδικῆς Προστασίας. Καὶ διὰ τὰ μέτρα ταῦτα δαπανῶνται πιστώσεις, μακρὰν οἰουδήποτε ὑπολογισμοῦ, ἀπωτέρας ἔστω, οἰκονομικῆς σκοπιμότητος ἢ κοινωνικοῦ συμφέροντος ὑπὸ στενωτέραν ἔννοιαν, ὅπως π.χ. διὰ τὰ ἀνιάτα παιδιὰ.

Ἄλλὰ τὰ μέτρα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὸ ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ πάντων τῶν πολιτισμένων λαῶν δικαίωμα ζωῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὑπάρξεων, ἀνεξαρτήτως τῆς τελειότητος ἢ μειονεκτικότητος αὐτῶν, δὲν εἶναι δεινὰ ν' ἀποφευχθῶσι. Διότι, ἐκτὸς τῶν ἀνθρωπιστικῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν προκειμένην ἰδίαν περίπτωσιν, θίγουσι τὰς εὐγενεστέρας χορδὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ προσδιορίζουσι τὸ μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι λόγοι, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ὑγιὲς περιβάλλον. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ὑπαρξὶς ἐνὸς ἀνιάτου παιδιοῦ ἐντὸς τῶν κόλπων μιᾶς οἰκογενείας, δημιουργεῖ ψυχικὰ τραύματα εἰς τὰ λοιπὰ μέλη της, καταστρέφει τὴν εὐτυχίαν της καὶ παρακωλύει τὴν ἐν γένει δραστηριότητά της εἰς πάντας τοὺς τομεῖς. Ἡ ἀπομάκρυνσις συνεπῶς τοῦ παιδιοῦ τούτου ἀπὸ τὴν οἰκογενεῖάν του καὶ ἡ διαβίωσις αὐτοῦ ὑπὸ πολιτισμένης συνθήκας, ἀπαλύνει τὸν πόνον τῶν λοιπῶν μελῶν, ἀποκαθιστᾷ τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν καὶ ἐπαναφέρει τὴν αἰσιοδοξίαν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν.

Τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῶν προγραμ-

μάτων τῆς Παιδικῆς Προνοίας δὲν εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὴν ἰσχὺν τῆς Ἑλληνικῆς οικονομίας. Διότι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρέπει νὰ διατεθῆ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, ἐπὶ πλέον τῶν ἤδη διατιθεμένων ἐλαχίστων ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, ποσὸν δύο περίπου ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ Κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἑτησίως.

Ἀπαιτεῖται ἴσως πρὸς τοῦτο μία ἀναθεώρησις τῆς προτεραιότητος τῶν δαπανῶν γενικώτερον. Ὡς ἐπίσης καὶ ἀναδιοργάνωσις τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ ὑπαγωγή ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητά του πάντων τῶν ἀσκούντων Κοινωνικὴν καὶ εἰδικώτερον Παιδικὴν Πρόνοιαν, φορέων, ἢ ὅποια θὰ ἐπιτρέψῃ τὸν συντονισμὸν τῆς δράσεως αὐτῶν, ἀπὸ ἀπόψεως παροχῶν, ἐφαρμογῆς κριτηρίων καὶ γενικώτερον ὁμοιομορφίας πολιτικῆς.

Ὡσαύτως θέλει ἐπιτευχθῆ περισσότερον ὀρθολογισμένη χρησιμοποίησις τῶν διαθεσίμων οικονομικῶν μέσων καὶ τοῦ προσωπικοῦ.

Ἐξ ἄλλου, διὰ νὰ ἐφαρμοσθοῦν σύγχρονα, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, προγράμματα Παιδικῆς Προστασίας καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας γενικώτερον, δὲν πρέπει ν' ἀνυμνῆται ἡ ἐκτέλεσις τῶν προγραμμάτων τῆς πλήρους οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Πρέπει ταυτοχρόνως νὰ προχωρῆ ἡ ἐφαρμογὴ ἀναλόγου ἐκτάσεως Κοινωνικοῦ Προγραμματισμοῦ, ἵνα διατηρῆται πάντοτε μία λογικὴ ἰσορροπία μεταξὺ Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Πολιτικῆς. Διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἰαδήποτε καθυστέρησις εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόοδον, ἐπηρεάζει δυσμενῶς τὴν προσπάθειαν τῆς Οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, δὲν εἶναι δίκαιον μία γενεὰ ν' ἀναλάβῃ τὸ βᾶρος πολλῶν ἐπομένων, ἐνῶ ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι εὐκολόν νὰ προβλεφθοῦν αἱ κοινωνικαὶ ἀντιδράσεις, αἱ ὅποιαι πολλάκις ἐκσποῦν ἀποτόμως, καὶ ἐὰν δὲν καταστρέψουν, ἀναστέλλουν πᾶσαν προσπάθειαν δημιουργικῆν.

Ἀσθενῶς ἔχει ὑποστηριχθῆ ὅτι ἡ πλήρης οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις μιᾶς χώρας, ἣτις συνεπιφέρει αὐξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, θὰ καταστήσῃ περιττὴν τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν, ἂν οὐχὶ ὀλοσχερῶς, τουλάχιστον κατὰ σημαντικὸν μέρος αὐτῆς.

Πόσον ἐσφαλμένη εἶναι μία τοιαύτη τοποθέτησις τοῦ θέματος ἀποδεικνύεται ὄχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς, ἐκ τῆς ἐφαρμοζομένης πολιτικῆς εἰς τὰς λίαν ἀνεπτυγμένας οἰκονομικῶς χώρας τῆς σήμερον.

Οὕτως, ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια καὶ ἰδίᾳ ἡ Παιδικὴ Προστασία εἰς τὰς Η.Π.Α., εἶναι, τόσον ὑπὸ τοῦ Κράτους (ὁμοσπουδιακῆς Κυβερνήσεως, Πολιτειῶν καὶ Δήμων), ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς Ἰδιωτικῆς Πρωτοβουλίας (Σωματείων καὶ μεγάλων Ὄργανισμῶν, διαθετόντων τεραστίους ἰδίους πόρους), ἀρτιώτατα ὀργανωμένη καὶ καλύπτει πάσας τὰς μέχρις ἐνὸς ἱκανοποιητικοῦ κατωτάτου ὅριου συντηρήσεως ἀνάγκας, συμπληροῦσα ἀκόμη μέχρι τοῦ σημείου τούτου καὶ τὰς παροχὰς (συντάξεις) τοῦ Social Security Agency, τὸ ὅποιον κατὰ Ἰούνιον 1963, εἶχε 18 δισεκατομμύρια δολλάρια ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον.

Εἰς τὰς Σκανδιναυικὰς χώρας, τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Βέλγιον κλπ. ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια, ἐν στενῇ συνεργασίᾳ πρὸς τὴν Κοινωνικὴν Ἀσφάλισιν, παρακολουθεῖ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν.

Εἰς τὴν Ἱταλίαν ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια ἀσκεῖται ὑπὸ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Κοινωνικῆς Προνοίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας (ἐνιαίου Ὑπουργείου), τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίας Ἀντιλήψεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, ἀσχολουμένης μὲ τὴν εἰς εὐρείαν ἔκτασιν ἀσκουμένην Κοινωνικὴν Πρόνοιαν, τῶν Ὄργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, καὶ ὑπὸ πολλῶν Ὄργανισμῶν. Ἐκ τῶν πέντε μεγαλυτέρων Ὄργανισμῶν, ὁ «Ἐθνικὸς Ὄργανισμὸς Κοινωνικῆς Προνοίας», διαθέτων τὰς μεγαλυτέρας πιστώσεις, εἶχε τὸν Μάϊον τοῦ 1962 προϋπολογισμόν 240 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Μόνον δὲ εἰς τὸν τομέα τῆς γεροντικῆς ἡλικίας ἡ Ἱταλία συντετῆρει 1.400 γηροκομεῖα, μὲ 80.000 τροφίμους καὶ ἕτερα νέα 16 τῆς Ο.Ν.Ρ.Ι. («Ἐθνικὸς Ὄργανισμὸς Συνταξιούχων Ἱταλίας»), τὰ ὅποια εἰς τελειότητα ὑπερβαίνουν πᾶν προηγούμενον, μὲ 5.000 περίπου τροφίμους.

Ἐρωτήσας τὸν Πρόεδρον τῆς Ο.Ν.Ρ.Ι. ἐν Ρώμῃ Roberto Cuzzanitti, διὰ ποῖον λόγον εἰς τὰ νέα Γηροκομεῖα τῆς Ἱταλίας παρατηρεῖται τοιαύτη πολυτέλεια (ὁμοιάζουσι μὲ ὠραιότατα τουριστικὰ ξενοδοχεῖα, τὸ δὲ Γηροκομεῖον τῆς Τεργέστης, πλὴν τῶν μεγάλων του αἰθουσῶν κοινῆς χρήσεως, διαθέτει καὶ ἀρτίως ἐξωπλισμένον κομμωτήριον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑπεργήρων γυναικῶν), μοὶ ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ παραγωγικὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἀποδεδεσμένον τῆς ὑποχρεώσεως ἐπιβλέψεως τῶν ἀνικάνων γερόντων καὶ δύνανται νὰ μεταβοῦν εἰς οἰονδήποτε μέρος τῆς Ἱταλίας (π.χ. ἀπὸ τὴν Σικελίαν εἰς τὸ Μιλάνον) νὰ ἐργασθῶν, ἐφ' ὅσον προσφέρονται καλύτεροι ὅροι ἐργασίας καὶ ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἀνάγκη διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν.

Εἰς δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν, ἐλάβομεν τὴν πληροφορίαν ὅτι δὲν ὑπάρχει χωρίον, εἰς τὸ ὅποιον νὰ μὴ λειτουργῇ Παιδικὸς Σταθμὸς.

Πρὸς τούτοις ἐκ τῆς θεωρητικῆς διερευνήσεως τοῦ θέματος παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς :

Εἰς τὰ ἐλεύθερα ἀστικοδημοκρατικὰ καθεστῶτα ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος καὶ ἡ ἐκβιομηχάνισις μιᾶς χώρας, ἥτις ἐπιφέρει αὐξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, δὲν διοχετεύει συγχρόνως τὴν εὐημερίαν εἰς ὅλα τὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ. Δημιουργεῖ δὲ τουναντίον, κατὰ τὰ διάφορα στάδια αὐτῆς εἰς τινὰς περιπτώσεις ἀποτόμων οἰκονομικῶν μεταβολῶν, καὶ κοινωνικὰ θύματα, ἔστω καὶ προσωρινά.

Ἐξ ἄλλου, ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ δημιουργεῖ νέας ἀνάγκας, ἡ συνεχῆς αὐξησις τῶν ὀποίων, προκαλεῖ ἔντασιν τῶν προσπαθειῶν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἱκανοποίησιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἐκ τούτων. Καὶ ἐπειδὴ καὶ μία ἀλματώδης πνευματικὴ ἀνοδος συμβαδίζει πρὸς τὴν ὄλην ἐξέλιξιν, διερύνεται τὸ χάσμα τῆς ἀνισότητος μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὅποιοι κατορθώνουν νὰ παρακολουθήσουν τὴν πρόοδον καὶ ἐκείνων οἱ ὅποιοι παραμένουν στάσιμοι ἢ ὑστεροῦν. Οὕτω, θὰ ὑπάρχη πάντοτε μία σημαντικὴ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς ἰσχυροτέρων, οἱ ὅποιοι θὰ δύνανται νὰ ἱκανοποιήσουν τὸ σύνολον ἢ μέγα μέρος τῶν ἀναγκῶν των καὶ τῶν ἀσθενεστέρων, οἱ ὅποιοι θὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν πλήρους ἢ σοβαρᾶς ἀδυ-

ναμίας νὰ ἰκανοποιήσουν καὶ τὰς στοιχειώδεις ἀνάγκας των, μέσα εἰς μίαν πολιτισμένην κοινωνίαν. Καὶ αἱ διαφοραὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀνισότητος θὰ ποικίλουν μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, ἔτι δὲ καὶ μεταξὺ τῶν περιοχῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χώρας. Διότι θὰ εἶναι συνάρτησις τῆς ἐν γένει κοινωνικῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς οικονομικῆς διαρθρώσεως ἐκάστης χώρας, μὲ κύριον χαρακτηριστικὸν τὸν βαθμὸν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πλοῦτου.

Εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις δημιουργοῦνται σοβαρὰ προβλήματα ἀπαμβλύνσεως τῆς ἐκάστοτε ὑφισταμένης ἀνισότητος, μὲ στρατιὰς ἀνθρώπων, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ Κράτος καὶ ἡ Κοινωνία ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ λάβουν εἰδικὴν μέριμναν. Καὶ ἡ μέριμνα αὕτη τῆς σμικρύνσεως τῶν διαφορῶν τῆς διαβιώσεως γενικῶς τῶν ἀνθρώπων, δὲν πρέπει νὰ συνίσταται εἰς τὴν ἀναστολήν ἢ καταδίκην τῶν ἀναγκῶν, τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν λήψιν κοινωνικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα νὰ παρέχουν τὴν δυνατότητα εἰς τοὺς ἀσθενεστέρους νὰ ἰκανοποιήσουν τὰς ἀπαραιτήτους, διὰ μίαν ἀξιοπρεπεῖα διαβίωσιν εἰς δεδομένην βαθμίδα πολιτισμοῦ, ἀνάγκας των.

Ἡ δὲ ὑποχρέωσις αὕτη τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνίας δὲν ὑπαγορεύεται μόνον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην καὶ τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν, ἢ ἀπὸ τὰ φιλόφροντα καὶ ἐλεήμονα αἰσθήματα τῶν ἰσχυρῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὸ γενικώτερον συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει ὅπως τὰ ἀναξιοπαθοῦντα καὶ ἀδρανοῦντα ἄτομα καταστοῦν παραγωγικὰ καὶ ἱκανὰ νὰ ζήσουν δι' ἰδίω μέσων, ἄνευ κρατικῆς ἢ κοινωνικῆς συνδρομῆς καὶ χωρὶς κίνδυνον ἐπιβουλῆς τῆς εὐδαιμονίας ἢ καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων.

Συνεπῶς ὅσονδῆποτε καὶ ἂν προαχθῇ οικονομικῶς μία χώρα, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνισότητος, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀναπόφευκτος, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ἐκάστου ἀτόμου, μὲ τὰς ηὔξημένας ἢ ἡλαττωμένες του ἱκανότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ κοινωνικῶν συνθηκῶν ἢ τυχαίων αἰτίων, ἡ ἀνάγκη τῆς κρατικῆς ἢ κοινωνικῆς συνδρομῆς τῶν ἀσθενεστέρων καὶ συνεπῶς ἡ ὑπαρξις Κοινωνικῆς Προνοίας, θὰ εἶναι ἐπιβεβλημένη πρὸς ἰκανοποίησιν ποικίλων ἀναγκῶν, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὴν κατωτέραν βαθμίδα τῆς στοιχειώδους συντηρήσεως καὶ φθάνουσι μέχρι τῶν ἀνωτέρων μορφῶν διαβιώσεως, ἥτοι τῶν ἀναγκῶν πολιτισμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *Phitipe Ariès* : Centuries of childhood. (A social history of family life). New York, 1962.
2. *The American Public Health Association* : Health supervision of young children. New York, (fourth printing), 1961.
3. *The American Public Health Association* : Services for children with emotional disturbances. New York, 1961.
4. *The American Public Health Association* : Services for handicapped children. New York, 1955.
5. *Ethel Beer* : Working mothers and the day nursery. New York, 1957.
6. *William Boyd* : The history of western education. London, 1947.
7. *Cyril Burt* : The young delinquent. University of London Press, Ltd. 1945.
8. *Will. Durant* : Our western heritage. New York, 1954.

9. *Margaret B. Hodges* : Social year book, 1951. New York, American Association of Social Workers, 1951.
10. *Susan Isaacs* : Social development in young children. London, 1945.
11. *Arlien Johnson* : Public policy and private charities. Chicago, Illinois, 1931.
12. *Paul H. Landis and Judson T. Landis* : Social living sociology and social problems. Boston, 1949.
13. *League of Nations* : Advisory Committee on social questions. Geneva, 1938.
14. *Frances Lockridge* : Adopting a child. New York, 1947.
15. *Report of the care of children Committee*. London, 1946.
16. *George Sicault* : The needs of children. (A study of the needs of children in the developing countries based on reports by six agencies of the United Nations). Macmillan, New York - London, 1963.
17. *G. Stimson M.A.* : (London). Education after school. London, 1948.
18. *Unicef today* : No 52/1963. «The dangerous age». London.
19. *United States Department of Health Education and Welfare*. Annual report 1962, Washington.
20. *World Health Organization* : Technical Report Series. No 70/1963, Geneva.
21. *Arnold Gessel and Frances Ilg* : Studies in child development. New York, 1948,
22. *Howard Hopkirk* : Institutions serving children. New York, 1944.
23. 'Αριστοτέλους : Πολιτικά.
24. *Will Durand* : Παγκόσμιος 'Ιστορία τοῦ Πολιτισμοῦ. ('Ελληνική μετάφρασις. 'Εκδοτ. Οἶκος 'Αδ)φοί Συρόπουλοι καὶ Κ. Κουμουνδουρέα. 'Αθήναι).
25. *Νικολάου Δ. Μανούση* : 'Η σύγχρονος Διεθνῆς Κοινωνική Πολιτική. 'Αθήναι, 1958.
26. *Παναγιώτου Κανελλοπούλου* : 'Ο ἄνθρωπος καὶ αἱ κοινωνικαὶ ἀντιθέσεις. 'Αθήναι, 1958.
27. 'Ιωάννου *Μαστρογιάννη* : 'Η Κοινωνική Πρόνοια διὰ μέσου τῶν αἰώνων. 'Αθήναι, 1957.
28. 'Ιωάννου *Παπαζαχαρίου* : Μελέται ἐκ τοῦ δικαίου ἀνηλίκων. Τόμοι Α - Δ. 'Αθήναι, 1959, 1960, 1963.
29. 'Αννας *Πιπινέλη - Ποταμιάνου* : 'Η ἐγκληματικότητα τῶν ἀνηλίκων ὡς ψυχολογικὸν καὶ παιδαγωγικὸν πρόβλημα. 'Αθήναι, 1956.
30. *Πλάτωνος* : Πολιτεία.
31. *Ἐδσταθίου Πουλιαντζᾶ* : α. 'Η συμβολὴ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἰς τὴν ἀπάμβλυσιν τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνισότητος. 'Αθήναι. 'Αρχεῖα 'Υγιεινῆς, 1958.
β. Προοπτικαὶ τῆς Κοινωνικῆς ἐργασίας ἐν 'Ελλάδι. 'Αθήναι. 'Αρχεῖα 'Υγιεινῆς. Τεῦχος 7 - 9, 1961.
γ. Παγκόσμιος 'Ημέρα Παιδιοῦ. 'Αθήναι. 'Αρχεῖα 'Υγιεινῆς. Τεῦχος 10 - 12, 1961.
δ. 'Η Κοινωνικὴ Πρόνοια ὡς ἠθικὴ ἔννοια καὶ πολιτικὴ. «Σπουδαῖο», 'Ανωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς. Τόμος ΙΑ'. Τεῦχος 5 - 6, 1961.
32. 'Ιωάννου *Σταματάκου* : Πλούταρχος ὁ Χαίρωνεύς. 'Αθήναι, 1937.
33. *Ζωῆς Φράγκου* : Γύρω ἀπὸ τὸ παιδί. 'Αθήναι, 1930.
34. *William James* : Παιδαγωγικαὶ ὁμιλίαι. (Μετάφρ. Γρατσιαίου). 'Αθήναι, 1911.